

ĀPOSTOLVEN
EGĪŅĀK

Gabriel Manterola Urtiaga
Ex Libris

AZALEKO EZAUPIDEAK:

Kristo'ren Gurutze biziak,
besoak maitekiro zabaltzen dauz,
sinismen-zusterrak lurrean sarturik.

R/61 18998

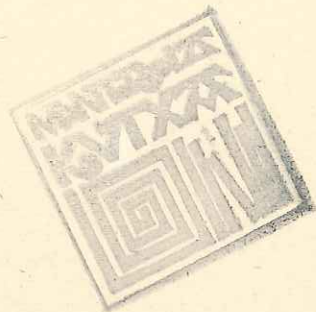
Euskal Biblioteka Labayru

1016271
RELIGIÓN / N. 54

KEREXETA'TAR JAIME

APOSTOLUEN
EGIÑAK

NIHIL OBSTAT
Marcellus de Gaztañaga,
Censor Eccl.

IMPRIMATUR
Dr. Josephus de Sodupe, Vic. Gen.
Scti. Sebastiani, 4 Martii 1961

Depósito Legal. - S. S. 489 - 1961

O P A R I :
NIRE "JESU-KRISTO GURE JAUNAREN BARRI ONA"
BIZKAIA'N GEIEN SALDU DABEN
ELORRIO'KO
GALLAZTEGI'TAR KARMEN ETA RUFINA
AIZTA BIAI

ATARIA

APOSTOLUEN EGIÑAK izeneko liburu au, Itun Barriko idazti bat dozu, irakurle.

Baiña ez uste izan Apostolu guztien egiñak jarten dauzanik: Jesu-Kristo'ren zerura Igokunde-ostean jazo ziranak eta, Espiritu Santua artu ondoren, Apostoluak lenengo aldietan egin ebena azaltzen dauz bakarrik. Beraz, "Eliza Barriaren edestitxoa" dala esan daikegu.

Orraitiño, idazti onen egillea Lukas Deuna izanik, —Paulo Deunaren ikaslea ta onegaz batera batetik bestera ibillitakoa—, Paulo'ri dagokiona azaltzen dau batez bere.

Jesu-Kristo'ren Barri Onaren ostean jarten dau idazti au gure Eliza Amak, eta Espiritu Santuaren argiz eginda dagoala ageritzen dausku.

Gogo onez irakurri dagizula, ba, irakurle, eskatzen dautsu gaur

EGILLEAK

Elorrio'n, 1960, Gabonillak 24, Gabon-eguna.

APOSTOLUEN EGIÑAK

SARRERA

I

1. Len be (1), ene Teofilo, Jesus'ek asieratik egin eta irakatsi ebanaz itz egin dot,

2. Berak aukeratutako Apostolui Espiritu Santuaren bidez aginduak emonda, zeruan artu eben egunerarte (2).

3. Bere nekaldi-ostean be, Bere burua bizi-rik argibide askoz erakutsi eutsen, larogei egunez arei agertuz, ta Jaungoikoaren Erriaz areikaz jardunez. (40)

JESU-KRISTO'REN ZERURA

IGOKUNDEA

4. Eta azkenez, areikaz baturik egoala, Jerusalem'dik ez urteteko agindu eutsen, Aitarengin-tzaren zain egoteko baiño: "Agintza au, (3) —esan eutsen—, Nire agotik entzun dozue.

5. Izan be, Jon'ek uraz bateatu ehan; zuek,

(1) Barri Onaren bere liburuan.

(2) Idazti au, Barri Ona amaitu zanetik asten da, Apostoluak eta batez be Pedro ta Paulo Deunak egin ebena azaldurik.

(3) Agintza au: Espiritu Santua artuko ebela.

barriz, egun asko baiño len, Espiritu Santuz bateatuak izango zaree”.

6. Orduan, batuta egozanak itaun au egin eutsoen: “Jauna, aldi onetan barriztuko dozu Israel’go erreinua?”.

7. Eta Arek (*Jesus’ek*) esan eutsen: “Ez dagokizue Aitak Bere aginbidean ipiñi dauzan sa-soia ta unea igartea.”

8. Baiña datorkizuen Espiritu Santuaren indarra artuko dozue, ta Jerusalem’en eta Judea osoan eta Samaria’n eta lurraren bazterreragiño be, autorle (*testigu*) izango zakidaze”.

9. Au esanda, arein begietan gorantz igoten asi zan, eta odei batek begietatik kendu entsen.

10. Eta Bera zeruruntz joian artean, areik begira-begira egozala, ara!, gizon bi (1) soñeko zuriz jantzita aurkeztu yakeezan;

11. eta esan cutseen: “Galilear gizonok!, zetan diarduzue zerura begira? Zuekandik aldendurik zerura igo dan Jesus ori, zerura joaten ikusi dozuenez etorriko da”.

12. Orduan, Oliatza deritzan menditik Jerusalem’era biurtu ziran: Jerusalem’dik urrean dago-ta, larunbateko bidea guztiz be (2).

13. Eta eldu ziranean, Pedro ta Jakobo (*Santiago*), ta Jon, eta Ander, Felipe, ta Tomas, Bartolome, ta Mateo, Alfai’ren Jakobo, ta Simon Ze-

(1) Aingeru bi gizon jantziz.

(2) Bi millarenbat oinkada edo pausu.

lote, ta Jakobo’reñ Judas egozan goiko apaltokira igo ziran.

14. Guzti oneik gogo batez emakumeakaz ta Jesus’en Ama Mari ta senideakaz otoketan ziar-duen.

MATIAS AUKERATZEN DABE

15. Egun areitan, eun eta ogeiren bat lagun (1) batuta egozala, Pedro’k, lagunen erdian zutundurik, esan eban:

16. Anaiok! Judas’i buruz, Jesus atxillotu* ebenen zuzendari izan zanz, Dabid’en agoz Espiritu Santuak Idaztian esandakoa lete bearra zan.

17. Guretarikoa ta gure lankide izanarren,

18. landa bat sari gaitoz erosi eban, eta bere burua urkaturik, erditik lertu* zan, eta bere errain guztiak lurrean zear zabaldu ziran.

19. Eta Jerusalem’en ori guztiak jakin eben; eta orregaitik landa a arein izkeraz Hakeldama, Odol-landa deritzo.

20. Eresien Idaztian idatzita dago-ta: “Utsik bego arein egotokia, ta iñor be ez bedi aretan hizi; ta aren egitekoa beste batek artu begi” (2).

21. Beraz, egoki da Jesus Jauna gure artean

(1) Lagun: ikasle.

(2) Ps. 68, 26, ta 108, 8.

* Atxillotu: eskua ezarri: prender.

* Lertu: reventar.

bizi zala beti gugaz ibilli ziran areitariko norbait aukeratzea;

22. Jon'en bateotik asita Jesus gure artetik artua izan zan egunerarte gugaz egonikoa, Aren berbizkundearen autorle gugaz batera izan da-din".

23. Eta bi aukeratu ebezan: Barsabas, Zuzena eritzan Jose, ta Matias.

24. Ta otoitz egiñik, auxe esan eben: "Guztien biotzak ezagutzen dozuzan Jaun orrek, erakutsi egiguzu biotatik nor aukeratu dozun

25. Apostoluen egikizun eta lanbide au bere gain artzeko; Judas'ek *lanbide* au galdu eban ezkerro, dagokion tokira joan zedin".

26. Ta zotz eginda, zotza Matias'i egoki izan yakon, eta amaika Apostoluakaz alkartu zan.

II

ESPIRITU SANTUAREN ETORRERA

1. Berrogei ta amar egunak bete ziranean (1), guztiak alkarregaz bat eginda egozan.

2. Eta bat-batean, aize zakarrena lako burrundara sortu zan ortzetik (*zerutik*), eta areik egozan etxe osoa bete eban.

3. Eta su-antzeko miñak ikusi ebezan, eta bakoitzaren gainean banandu ta ezarri ziran.

(1) Au da, Pentekostes egunean, Berbizkunde-egunetik 50 egunera.

4. Eta guztiak Espiritu Santuz bete ziran, eta beste izkeraz berba egiten asi ziran, Espiritu Santuak itz-eragiten eutsenez.

5. Ba-ziran orduan Jerusalem'go Judarrakaz eguzkipeko bazter guztietatik eldutako gizon jaungoikozale asko.

6. Burrundara ori sortu zanean, gizataldea antxe batu zan, eta bakoitza norberaren izkeraz egiten entzunik, arrituta egozan.

7. Eta guztiak ikaratuta egozan, eta arrituta iñoen: "Ez al dira galilearrak itz dagien guztiok?"

8. Zelan entzuten doguz, ba, geure jatorrizko izkuntza berezian*?

9. Partiarak, Mediarrak, Elameitarrak, eta Mesopotamia'n, Judea'n, Kapadozia'n, Ponto'n, Asia'n,

10. Frijia'n, Panfilia'n, Ejipto'n eta Zirene-aldeko Libia'n bizi diran guztiak, Erromatar arrotzak,

11. judar eta judartzaletuak, Kretarrak eta Arabiarrak, Jaungoikoa goستن geure izkuntzetan diarduela entzun doguz".

12. Eta guztiak zalantzez ta ezpaiz beterik, alkarri zirautsoen: "Zer da au?".

13. Beste batzuek, ostera, irriz, iñoen: "Ardoz beterik dagoz".

* Berezi: propio, particular.

PEDRO'REN ITZALDIA

14. Orduan, Pedro'k, amaikakaz zutundurik, abotsa jaso ta auxe esan eutsen: "Judar gizonok eta Jerusalem'en bizi zareen guztiok! Auxe jakin egizue ta nire itzak entzun egizuez.

15. Oneik ez dagoz mozkortuta, zuek uste dozuenez, eguneko irugarren ordua da-ta (1).

16. Baiña onetan, Joel igarleak iragarritako au jazoten da:

17. *Azken-egunetan —diño Jaungoikoa'k— gizaki guztiai nire Arnasa (Espiritua) isuriko dautset, eta zuen seme-alabak igarri egingo dabe; zuen mutillak ikuskizunak, eta zuen agurak amesak izango dabez.*

18. *Egun areitan, nire morroi ta mirabeai nire Arnasa isuriko dautset, eta igarri egingo dabe.*

19. *Goian, zeruan, mirariak eta bean, lurrean, arrigarriak sortiuko dodaz: odola, sua ta ke-moltsuak.*

20. *Eguzkia illundu ta illargia odoldu egingo da, Jaunaren egun aundi ta ospetsua etorri baiño len.*

21. *Eta Jaunaren izena autortu dagiana, gaizkatu* egingo da (edo onik urtengo da) (2).*

22. Israel'go semeok!, entzun itzok: Jesus

(1) Goizeko bederatziaik.

(2) Jo. 3, 1-5.

* Gaizkatu: salbau (salvar-se).

Nazaretarra, Jaungoikoak ederretsi* dautsue Aren bidez zuen artean egindako mirari ta egintza arrigarri ta izugarriz, zeuok dakizuenez;

23. *Jesus au, ba, Jaungoikoak erabagi ta aurretik jakiña ebanez, zuek artu ta gaiztoen eskuz gurutzean josi ta il dozue.*

24. *Baiña Jaungoikoak berbiztu ta eriotz-oiñazetatik askatu eban, eriotzak ezin azpiratu zeikean-eta.*

25. *Dabid'ek Aretzaz onela diño-ta: Jauna beti nire aurrean ikusten neban; nire eskumaldean dago-ta, nik kilikolo egin ez dagidan.*

26. *Beraz, nire biotza pozez bete zan, eta nire miña alaitu, ta nire aragiak itxaropenean izango dau atsedena:*

27. *nire arima ez dau illobian itziko-ta, ezta zure Deunaren gorputz au be usteltzen laketuko.*

28. *Bizitza-bideak erakutsi daustazuz; ta zure aurpegiak pozez beteko nau (1).*

29. *Ene semeok!, zabal esan daiketzueta Dabid asaba il eta obiratua dagoala, ta aren illobia gaur arte gure artean dagoala.*

30. *Baiña igarle izanik, ba-ekian bere aulkian (jarlekuan) aren jatorriko bat jarriko zana, Jaungoikoak zin-egin eutsanez.*

31. *Ta etorkizuna ikusirik, Kristo'ren berbizkunderari buruz auxe esan eban: Ez da leze*

(1) Ps. 16, 8-11.

* Ederretsi: aprobar, encontrar agradable.

illunean itzia izan, ezta usteltzerik be ez dau Aren aragiak izango (1).

32. Jesus au berbiztu dau Jaungoikoak, eta geu guztiok gara, izan be, autorle (*testigu*).

33. Beraz, Jaungoikoaren eskumaldera jasoa izan dan ezkerro, Aitak agindutako Espiritu Santua *Jesus'ek* bialdu dausku, zeuok ikusi ta entzuten dozuenez.

34. Ez da Dabid zerura igo dana: baiña berberak diño: *Nire Jaunari Jaunak dirautso: jezarri zaitex nire eskumaldean,*

35. *zure arerioak zure oiñen oiñarri ipiñi dagidazan arte* (2).

36. Beraz, Israel-etxeño guztiak jakin begie benetan, zuek gurutzean josi dozuen Jesus au, Jaungoikoak Jaun eta Kristo egin dauala" (3).

ITZALDIAREN ONDORENAK

37. Itzaldi au entzunda, biotzez garbatu ziran, eta Pedro'ri ta beste Apostoluai esan eutsen: "Anaiok!, zer egin bear dogu?".

38. Eta Pedro'k erantzun eutsen: "Garbai zaitex*, ta artu begi bateoa zuetariko bakoitzak zuen pekatuen parkaziñorako Jesukristo'ren izeanean; eta Espiritu Santua artuko dozue emarizat (*doaitzat*).

(1) Ps. 16, 10.

(2) Ps. 110, 1.

(3) Kristo, Mesias: igurtzia edo gantzatua (ungido) adierazoten dau.

* Garbai-izan, garbatu, damutu: arrepentirse.

39. Zeuontzat, eta zuen seme-alabentzat, eta Jaungoiko gure Jaunak dei egin egienen urruneko guztientzat da-ta agintza au" (1).

40. Beste itz askotaz be autor egiten eban, eta aolku (*kontzeju*) au egiten eutsen: "Alde egizue gizaldi oker onetatik".

41. Eta esan ebana benetan onartu ebena (2), bateatuak izan ziran; eta egun aretan iru millaren bat lagun ezarri (*geitu*) yakcezan.

42. Eta Apostoluen irakatsian, anai-batzarretan, ogia batera banatzean, eta otoietan arduratsu irauen (*irauten eben*).

43. Eta gizataldea bildurrez egoan: eta Apostoluak Jerusalem'en mirari ta arrigarri asko egiten ebezan-eta, guztiak oso bildur ziran.

44. Sinistedun guztiak, barriz, bat ziran, eta guztia alkarrentzat eben.

45. Eta ondasun eta bestetariko ogasunak saldurik, ordaiña guztien artean banantzen eben, bakoitzaren bearrari egokionez.

46. Eta egunero gogo batez elizan irauen (*irauten eben*), eta etxeetan ogia banandurik, alaitsu ta gogo bakunez* batera jaten eben,

47. Jaungoikoa goretsirik eta erriaren ederra irabazirik. Eta sinismen bardiñaz gaizkatu (*salbau*) bear ziranak, Jaunak egunean-egunean geitzen ebazan.

(1) Agintza au: Jesu-Kristo'ren bitartez artzen dauz osasuna ta gaizkabide edo salbaziñoa.

(2) Benetako gurariz ta sinismenez.

* Bakun: sencillo.

III

PEDRO'K ERREN BAT OSATZEN DAU

1. Pedro ta Jon alkarregaz elizara joiazan, bederatzietako (1) otoitz-ordutan.

2. Eta amaren sabeletik erren zan gizon bat eroien lepoan, eta egun oro Ederra eritzan elizako ate-ondoan izten eban, elizan sartzen ziranai limosna eskatu egien.

3. Pedro ta Jon elizan sartzen ikusi ebazanean, arek limosnatxo bat eskatu eutsen.

4. Orduan, Pedro'k Jon'egaz aregan begiak jarririk, esan eutsan: "Begira guri".

5. Eta a begira-begira jarri yaken, areikandik zerbait eskuratuko ebalakoan.

6. Eta Pedro'k esan eutsan: "Urrerik ez zidarrrik ez daukat; baiña daukadana damotsut: Jesu-Kristo Nazaretarraren izenean, jagi ta zabiltz".

7. Ta eskumako eskutik eldurik, zutitu egin eban. Eta bertantxe oiñazpiak eta orpoak sendotu egin yakozan.

8. Eta jauzi (*salto*) egiñik, zutundu egin zan, eta ba-ebillen, eta areikaz sartu zan elizan, ibilten eta jauzika (*saltoka*) ta Jaungoikoa go-
resten.

9. Erri guztiak ikusi eban ibilten eta Jaungoikoari goraka;

10. eta guztiak ezagutu eban axe zala elizako Ate-Eder ondoan jezarririk egoten zan eske-

(1) Arratsaldeko irurak.

koa, ta jazo izan yakonaz arritu ta bildurtuta gelditu ziran.

PEDRO DEUNAREN ITZALDIA

11. Eta arek (*errenak*) Pedro ta Jon eskutik oraturik eukazala, erri guztia etorri yaken, arrituta, Salomon'ena deritzan aterpera.

12. Ta Pedro'k, ori ikusita, erriari auxe esan eutsan: "Israeldarrok!: zegaitik zagoze orretzaz arrituta?, edo-ta zer dala-ta zagoze guri begira, geure indarrez ta errukiz gizon oni ibilli eragin dautsagulakoan?"

13. Abraham, Isaak eta Jakob'en Jaungoikoak, gure asaben (*aurretikoen*) Jaungoikoak, Bere Seme Jesus goratu dau, zuek arerioen eskue-tan jarri ta Pilatos'en aurrean ukatu zenduena, arek askatu nai ebanean.

14. Zuek, barriz, Deun eta Zintzoa ukatu zenduen, gizon iltzaillea emon ekizuela eskatu zenduen;

15. biziaren iturburua, barriz, il egin zenduen. Baiña Jaungoikoak illen artetik biztu dau. ta orretzaz geu gara autorle (*testigu*).

16. Ta Aren izenaren sinispidetzat, dakutsuen eta dazauzuen (*ikusten eta ezagutzen dozuen*) gizon au Aren izenak osatu dau, ta Aretzaz dan sinismen onek guztion aurrean osasuna emon dautso.

17. Ba-dakit orregaitik, anaiok, zuek eta zuen agintariak ori jakiteke egin zenduena.

18. Jaungoikoak, barriz, bere Kristoa'k jasan* bear ebala igarleen agoz esandakoa, orrela bete dau.

19. Beraz, damu izan egizue ta onbidera etorri zaitzeze, pekatuak atzindu* dakizuezan:

20. Jaunaren aurpegi-aldetik atsegin-egunak etorri daitezana eta lendik iragarri izan yatzuen Jesu-Kristo bialdu dagian:

21. Jesus au, gauza guztiak barrizteko aldia, lurraren asieratik izan diran bere igarle zintzoen agoz Jaungoikoak aspalditik iragarritako sasoi a eldu arte, zeruan egon bear dau-ta.

22. Moises'ek esan eban, bada: *Jaunak zuen anaien artetik igarle bat jasoko dautsue, Ni legez: Arek esan dagitzuen guztia entzun egizue.*

23. *Eta alako igarle ari* (1) *entzun ez dagionan, erritik galdua izango da.*

24. Samuel'gandik asi ta gero itz egin daben igarle guztiak be, alako egunak iragarri dabez.

25. Igarleen semeak eta gure asabakaz Jaungoikoak egindako Itunaren* semeak zaree zuek, Abraham'i Berak esan eutsanez: *Zure azian lurreko erri guztiak onetsiak* (bedeinkatuak) *izan-go dira.*

26. Zeuoi bialdu dautsue lenen Jaungoikoak bere Semea berbiztuta gero, okerbidetik biurtu ba'zadize, onetsi zagiezan".

(1) Moises'ek esandako Igarle aundia edo Mesias.

* Jasan: padecer.

* Atzindu: borrar.

* Itun: pacto, convenio.

IV

PEDRO TA JON BATZARTEGIAN

1. Areik erriari itz egiten ziarduela, abadeak, eliz-jagolea ta sadukeotarrak gaiñera etorri yakeezan,

2. asarre, areik *biak* erriari irakatsi ta Jesus' en izenean illen artetik berbizkundea ba-zala autortzen eutsoelako.

3. Eta arei eskuak ezarririk (*atxilloturik*), espetxean sartu ebezan biaramonerarte, illunabarra zan-eta.

4. Baiña itzaldia entzun ebenetariko askok sinistu eben; eta gizezkoen kopurua* bost millaren bat zan.

5. Biaramonean, arein nagusi, zaar eta idazlariak Jerusalem'en batu ziran,

6. baita abade-nagusi Anas, ta Kaipas, ta Jon, eta Alexander, ta abade sailleko guztiak be.

7. Eta *Pedro ta Jon* erdian jarrerazorik, itandu eutseen: "Zein indarrez, edo-ta noren izenean egin dozue zuek ori?"

8. Orduan Pedro'k, Espiritu Santuz beterik, esan eutsen: "Erriko nagusi ta Israel'go zaarrok, entzun!"

9. Geiso baten osasuna dala-ta, zelan osatu zan gaur itauntzen dauskuzuen ezkeru,

10. jakin egizue zuok eta Israeldar guztiak be, zuek gurutzeratu ta Jaungoikoak illen artetik

* Kopuru: número, cuenta.

berbiztu dauan Jesu-Kristo Nazaretarraren izenean dagoala gizon ori zuen aurrean osaturik.

11. Auxe (*Jesu-Kristo*) da, bai, zuok, etxe-egilleok, baztartutako arria, orain giltzarri egiña.

12. Ta osabiderik ez dago beste inogan, gizonai eguzkipean ez yake beste izenik emon-eta, aregandik osasuna izan dagigun”.

13. Orduan, Pedro ta Jon'en adorea areik ikusirik, eta gizon ikasgabe ta latzak zirala jakin ebenean, arritu egiten ziran; eta Jesus'en ikasle izan zirala ezagutzen eben.

14. Baiña osatutako gizon a areikaz egoala ikusirik, aurka esatekorik ezertxo be ez eben.

15. Eta batzarretik alde egiteko arei agindurik, euren artean ebazten (*erabagiten*) ziarduen,

16. esanaz: “Zer egingo ete-dautsegu gizon onci? Izan be, Jerusalem'go guztiak agiria yake oneik egin daben miraria, ta ezin ukatu daikegu.

17. Orraitiño, errian geroago ta zabalduago egin ez dadin, agindu dagiegun aurrerantzean Izen ori ez egioela inori be ezetako aitatu, ez itzik egin orretzaz”.

18. Beraz, biai dei egiñik, ezelan be ez egie-la Jesus'en izenean ezer esan ez irakatsi, agindu eutseen.

19. Orduan, Pedro ta Jon'ek erantzun eta esan eutseen: “Zuok ikusi egizue Jaungoikoaren aurrean bidezkoago dan Jaungoikoari baiño zuei esaneakoago izatea:

20. geuk ikusi ta entzun doguna ezin isillik euki daikegu-ta”.

21. Orduan areik, apostoluak zematurik*, bialdu egin ebezan, zigortzeko biderik idoro eziñik eta erriaren bildurragaitik: jazo izan zanaz guztiak Jaungoikoa goratzen eben-eta:

22. Arelako mirariz osatutako gizona, herrogei urtetik gorakoa zan-eta.

FEDEDUNEN ESKAR-OTOITZA

23. Eta askatasunez aurkitu ziranean, eurretarrakana biurtu ta abade-nagusi ta zarrak egin eutseen guztia azaldu eutseen.

24. Eta areik (*fededunak*), ori entzutean, abotsa gogo batez Jaungoikoagana jaso eben, esanaz: “Jauna!, Zeu zara zerua ta lurra, itxasoa ta eurotako gauza guztiak egin dozuzan Jaungoikoa:

25. Zeuk, Espiritu Santuaren bidez, zure morroi ta gure asaba dan Dabid'en agoz, esan zenuan: *Zegaitik dabiltz erriak orroz ta arrotzak asmo utsalez?*

26. *Lurreko erregeak jagi ta nagusiak alkartu dira Jaunaren eta aren Kristoa'ren aurka.* (Ps. 2, 1-2).

27. Izan be, uri onetan Erodes ta Pilatos arrotzakaz ta Israel erriagaz alkartu ziran, igur-

* Zematu: amenazar. Zemak: amenazas.

tzi* zenduan zure Seme Jesus deunaren izenaren aurka,

28. zure eskuz ta burubidez erabagita egoana bete zedin.

29. Eta orain, Jauna, arein zemak* begiratu, ta emon egiezu zure morroiai zure itza zabal-zabal iragarteko adorea.

30. Zabaldu zure eskua, zure Seme Jesus deunaren izenean osakuntzak, mirariak eta arri-garriak egin daitezan”.

31. Eta otoitz au egin ebenean, batuta egozan tokia ikaraz asi zan; eta guztiak Espiritu Santuz bete ziran, eta Jaungoikoaren itza zabal-zabal iñoen.

FEDEDUNEN BATASUNA

32. Sinistedun-taldearen biotza, barriz, bakarra zan, baita gogoia (*arima*) be; ta areitako iñok be ez iñoan ezer berea ebanik; gauza guztiak guztientzat ebezan, ostera.

33. Eta Apostoluak Jesus Jaunaren berbizkundera adore aundiz autortzen eben, eta guztiakan eskerra (*grazia*) ugari zan.

34. Txirorik (*beartsurik*) arein artean bat be ez egoan; jabe guztiak euren solo ta etxeak saldurik, ordaiña ekarri

35. ta Apostoluen oiñetan jarten ebelako; ta andik bakoitzari bear aiña emoten yakon.

* Igurtzi: gantzatu (ungir).

* Zemak: amenazas.

36. Orduan, Apostoluak Barnabas (edo bardin dana: Atsegin-seme) izenordea ezarri cutsoen Jose'k, Zipro'n jaio ta lebitar zanak,

37. berea zan solo bat saldu ta ordaiña ekarri ta Apostoluen oiñetan jarri eban.

V

ANANIAS TA SAFIRA

1. Ananias izeneko gizon bat, here emazte Safira'gaz itunduta, landa bat saldu eban;

2. eta, emazteak ba-ekiala, sal-ordaiñetik zerbait ostendu* eban; eta enparaua ekarririk, Apostoluen oiñetan jarri eban.

3. Baiña Pedro'k esan eutsan: “Ananias, zelan artu dautsu Satanas'ek biotza, Espiritu Santuari guzurra esanaz, landa-saritik zati bat gorde dozu-ta?

4. Saldu orduko, ez zenduan zcurea, ala?; eta salduta gero be, zeure eskuan ez zenduan? Zegaitik erabagi dozu, bada, orrelakorik zure biotzean? Ez dautsezu gizonai guzurrik esan, Jaungoikoari baiño”.

5. Itzok entzunda, jausi ta il egin zan. Eta jazopen au entzun eben guztiak bildur aundiz jarri ziran.

6. Eta gazte batzuk jagirik, *gorpua* artu ta illobiratzera eroan eben.

* Ostendu: ocultar.

7. Eta iru ordu barru, aren (*Ananias'en*) emaztea be sartu zan, jazorikoa jakiteke.

8. Orduan, Pedro'k esan eutsan: "Esan egidazu, andra: landa ori onenbestetan saldu zenuen?" Eta emakumeak erantzun eban: "Bai, orrenbestetan".

9. Orduan Pedro'k esan eutsan: "Zer dala-ta itundu zaree Jaunaren Gogoari (*Espirituari*) guzorra esateko? Orra ate-ondoan zure senarra obiratu dabenen oiñak; zeu be eroan egingo zaitue".

10. Ta bertantxe aren (*Pedro'ren*) oiñetan jausi ta il egin zan. Eta gazte areik sartuta, emakumea ilda aurkitu eben; eta atarata, bere senarraren ondoan obiratu eben.

11. Eta eliza osoan bildur aundia sortu zan, baita jazo ziranak entzun ebezan guztiakan bere.

ELIZA, GEITUZ

12. Apostoluen eskuz errian mirari ta arri-garri asko egiten ziran, *Fededunak* Salomon-aterpean batzen ziran, guztiak gogo batez.

13. Bestetarikoetatik iñok ez eban adorerik areikana batzeko; baiña erriak goratu egiten ebazan.

14. Eta Jaungoikoagan sinistedun barriak gero ta geiago etozan, gizon eta emakume.

15. Geisoak be kaleetara atarata zerraldoi (*ogetxo*) ta ogeetan ipinten ebezan, Pedro etorri zeitenean, onen gerizak gutxienez areitakoren bat ikutu ta osatu egian.

16. Baita albo-urietatik be lagunak eurrez etozan Jerusalem'era, geiso ta txerrendunak eka-riaz; ta areik be guztiak osatu egiten ziran.

APOSTOLUAK BARRIRO BE EZETSIK

17. Orduan, abade-burua ta beronen alderdikoak —sadukeotarrak nonbait— bekaizkeriz* be-te ziran;

18. eta Apostoluak atxilloturik, erriko espetxean sartu ebezan.

19. Baiña Jaunaren Aingeruak, gabez espetxeko atea edegirik, atara egin ebazan, esanaz:

20. "Zoaze elizara, ta an erriari bizikera oni dagokiona irakatsi egiozue".

21. Areik, ori entzunda, goizean elizan sartu ta irakasten asi ziran. Baiña abade-buruak eta onen alderdikoak alkaturik, batzarra ta Israel'go zaar guztiak batu ebezan: eta *morroiak* bialdu ebezan espetxera Apostoluak erakarri egiezan.

22. Morroi areik ara (*espetxera*) eldu ziran, eta atea edegi, an ez ebezan idoro; ta biurturik, barria emon eben,

23. esanaz: "Espetxe guztia arduratsu itxita idoro dogu, baita ateaurrean atezaiñak be zain; baiña atea edegi ondoren, iñor be ez dogu barruan idoro".

24. Itzok entzunda, eliza-zaiñak eta abade-buruak zer izan zeitekean kezka jarri ziran.

25. Baiña norbaitek, etorrita, barri au emon

* Bekaizkeri: envidia.

eutsen: "Ara!: espetxean sartu zenduezan gizon areik, elizan dozuez erriari irakasten".

26. Orduan, eliz-jagolea ara joan zan, eta ekarri egin ebazan, arei indarrrik egiteke: erriak arrika egien bildur ziran-eta.

27. Ekarri ebezanean, batzarrean aurkeztu* ebezan; eta abade-buruak itandu eutsen,

28. esanaz: "Orrelako izenean ez irakasteko agindu geutsuen, eta gogor agindu be; ta esanik egiteke, Jerusalem osoa bete dozue zuen irakaskintzaz, ta gizon orren odola gure gaiñera erakarrri nai dozue".

29. Baiña Pedro'k eta Apostoluak, erantzunik, esan eben: "Gizonai baiño Jaungoikoari esana egitea bidezkoago izan bear!

30. Zuek abetik eskegi ta il zenduen Jesus, gure asaben Jaungoikoak berbiztu dau.

31. Auxe goratu dau bere eskumaz Buruzagi ta Salbatzailletzat, Israel'i pekatuen damua ta parkamena emoteko.

32. Ta diñoguzan egi onein autorle geu gara, baita Jaungoikoak bere esanetara jarten diranai emon dautsen Goteuna (*Espiritu Santua*) be".

33. Itzok entzunik, senetik be urtenda, Apostoluak illerazteko asmotan ziarduen.

GAMALIEL'EN AOLKUA (*edo kontzejua*)

34. Baiña Gamaliel eritzan eta uri osoarenzat izen aundiko lege-irakasle zan pariseotar ba-

* Aurkeztu: presentar.

tek, batzarrean zutundurik, gizon areik (*Apostoluak*) apur baten andik atara egiezala agindu eban;

35. eta *batzarkideai* esan eutsen: "Israeldarrok: Begiratu egizue, gero, gizon onei egin nai dozuena.

36. Ba-dakizue oraintsu be arako Teudas a, jagi zana, bera norbait zala esanez, eta laurenenbat gizonezko batu yakozan; baiña a il ebenean, aren jarraitzailleak sakabanatu ta ezereztu egin ziran.

37. Aren (*Teudas'en*) ondoren, Judas Galileatarra be jagi zan izen-emote egunetan, eta erri osoa beraganatu eban. A be galdu zan, eta aren jarraitzaille guztiak be sakabanatuta gelditu ziran.

38. Beraz, oraingo arazoan, auxe dirautsuet: ez ikutu gizon oneik, eta itzi egizuez: asmo au, edo ekiñaldi au, gizonetarikoa ba'dadi, berez ezereztuko da-ta;

39. Jaungoikoagandikoa ba'dadi, barriz, ezin izango dozue birrindu, ta Jaungoikoaren aurka egiten aurkitu ez zaitezen".

40. *Gamaliel'en* eritzi au areik onartu egin eben. Eta Apostoluai dei egiñik, zigerkadaz astindu ondoren, Jesus'en izenean itzik be ez egiteko agindu eutsen; eta askatu egin ebezan.

41. Areik barriz, pozik joiazan batzartegitik, Jesus'en izenagaitik iraingarri aurkitu ziralako.

42. Eta egun oro elizan eta etxez-etxe Jesu-

kristo'ren Barri Ona irakasten eta zabaltzen eten baga ziarduen.

VI

ESTEBAN. — ZAZPI AUKERATUAK

1. Egun areitan, ikasleak geitzen ziralata, elendarrak (1) eberkarren aurka marmar asi ziran, eguneroko janari-banaketan arein emakume alargunai jaramonik egiten ez eutseelako.

2. Beraz, amabi *Apostoluak*, ikasle guztiak baturik, esan eutseen: "Ez da egoki mai-arduragaitik Jaungoikoaren itza guk iztea.

3. Beraz, anaiok, aukeratu egizuez zeuen artean zazpi gizonezko izen oneko ta Espiritu Santuz ta senez beteak, ardura ori arein gain jarri dagigun.

4. Guk, barriz, otoiari ta itz-irakatsiari ekingo dautsegu".

5. Ta iritzi ori ontzat artu eben batzarreko guztiak; eta sinistez ta Espiritu Santuz heteriko Esteban, eta Felipe, Prokoro, Nicanor, Timon, Parmenas ta Nikol Antiokia'ko jarraitzailea, aukeratu ebezan.

6. Oneik Apostoluakana aurkeztu ebezan, eta Apostoluak, otoi egiñik, eskuak gainera ezarri eutsezan.

7. Eta Jaungoikoaren itza zabaltzen joian, eta ikasle-sailla eurrez geitzen zan Jerusalem'en:

(1) Elenderrak: gerkerak-izkuntza erabilten zan errietan jaio ta azitako judarrak ziran.

baita abadetariko asko be, sinistearen esaneko egin ziran.

ESTEBAN LANGILLE ZINTZOA

8. Esteban'ek, eskarrez ta indarrez heterik, errian mirari ta arritzeko asko egiten ebezan.

9. Orduan, Libertino (1) eritzen sinagogako batzuk Esteban'en aurka eztabaidan jagi ziran; baita Zirene, Alexandria, Zilizia ta Asia'ko sinagotakoak bere.

10. Baiña aren (*Esteban'en*) izketako jakite ta adoreari ezin gogor egin eutsen.

11. Orduan, gizonezko batzuk erosi ebezan, Moises'en eta Jaungoikoaren aurka birao-itzak entzun eutsuezala esateko.

12. Ta erria, zaar eta idazlariak axatu egin ebezan; eta ari eskuak ezarrita, atxillotu ta batzarrerera eroan eben.

13. Eta guzurrezko autorle (*edo uestigu*) batzuk ekarri ebezan, eta oneik esan eben: "Gizon au elizaren eta legearen aurka itz egiten ez da gelditzen.

14. Jesus Nazaretarrak toki au ondatu, ta Moises'ek irakatsitako ekanduak aldatuko dauzala esaten, geuk entzun dautsagu".

15. Orduan, batzarreko guztiak aregan (*Esteban'egan*) begiak ezarrita, aren arpegia aingeru-arpegia lakoa ikusi eutsoen.

(1) Erromarren otsein izanda gero, askatasuna lortu eben judarrak.

VII

ESTEBAN'EN ITZALDIA

1. Orduan, abade-buruak esan eban: "Ori orrela ete-da?".

2. Ta arek (*Esteban'ek*) esan eban: "Anai ta aitok, entzun: Jaungoiko altsua agertu yakon gure asaba Abraham'i, au Mesopotamia'n bizi zala, Karan'en errikotu baiño len,

3. eta esan eutsan: *Zure erritik ta senitartetik urten, eta zatoz Neuk erakutsiko dautsudan lurraldera.*

4. Orduan, Kaldea-lurraldetik urtenda, Karan'en gelditu zan. Andik, barriz, aren aita il ondoren, zuek orain bizi zareen lur onetara ekarri eban Jaunak.

5. Eta ez eutsan oin bateko lur-zatirik be berarentzat emon; baiña agindu, bai: lur au ari ta aren ondorengoai emongo eutsela agindu eutsan, naiz-ta oraindik semerik ez ebalá.

6. Baita beste au be esan eutsan Jaungoikoak: *Zure ondorengoak atzerrian arrotz biziko dira laureun urtez jopu** eginda ta azpiratuta.

7. *Ta menpetu dagizan erria, Neuk ebatziko dot,*—esan eban Jaungoikoak—; eta arrezkero, *andik urten eta lur onetan otseinduko nabe.*

8. Erdainkuntza-ituna* be egin eban areikaz; eta orrela, *Abraham'ek* Isaak sortu ta zortzigarren

* Erdainkuntza-ituna: pacto de la circuncisión.

* Jopu: esclavo.

egunean erdaindu eban, eta bardin Isaak'ek Jakob, eta Jakob'ek amabi asabak (1).

9. Asabak, bekaizkeriz*, Jose saldu egin eben Ejipto'ra; baiña Jaungoikoa aregaz egoan,

10. eta neke guztietatik atara eban; Ejipto'ko errege zan Faraon'eganako eskar eta jakintza emon eutsazan; eta Faraon'ek Ejipto ta bere etxe osoaren buru jarri eban.

11. Orduan, Ejipto osoan eta Kanaan'en go-sete ta larrialdi negargarria sortu ziran; eta gure asabak ez eben jatekorik.

12. Orduan, Jakob'ek Ejipto'n janaria bazala entzunda, gure asabak bialdu ebazan ara lengo aldiz.

13. Bigarrenez, Jose bere anaiari adierazo yaken, eta *Faraon'ek* Jose'ren narea* jakin eban.

14. Orduan, Jose'k Jakob bere aita ta senitarte guztia erakarri egin ebazan, irurogei ta amabost lagun guztiz.

15. Beraz, Jakob Ejipto'ra jatsi zan, eta bere ta gure asabak be antxe il ziran.

16. Eta gero Sikem'era aldatu, ta Sikem'en zan Emor'en semeai Abraham'ek diruz erositako illobian obiratuak izan ziran.

17. Baiña Jaungoikoak Abraham'i ziñez (*juramentuz*) egindako agintzaren garaia (*edo aldia*)

(1) Erdaindu: erderaz, circuncidar. Judar mutikocai egiten eutseen zeremoni mingarri bat zan: narru apurtxo bat ebagiten eutseen, umeari izena ezarririk.

* Bekaizkeri: envidia.

* Nare: linaje.

urreratzen zala, Israel'go erria Ejipto'n asko ugaritu zan,

18. Ejipto'n Jose ezagutzen ez eban errege barri bat jagi zan arte.

19. *Errege* onek, gure erriaren aurka maltzurkeri baltza erabillirik, gure asabak jazartu* egin ebazan, euren seintxoak (*umetxoak*) ilteko arriskuan itzi-erazorik, azi ez zeitezen.

20. Aldi aretan bertan jaio zan Moises, eta Jaungoikoaren edergarri izan zan: eta iru illebe-tez aitarenan ixillean azi izan zan.

21. Baiña au be arriskuan itzia izanik (1), Faraon'en alabak semetzat artu ta azi eban.

22. Eta Moises'i Ejiptoarren jakintza guztiak irakatsi eutsazan; eta itzez ta egitez altsua izan zan.

23. Baiña berrogei urte ebazala, bere anai is-raeldarrak ikusteko gogoa izan eban.

24. Eta *israeldar* bati iraiña egiten ejiptoar bat ikusirik, aren alde jarri zan, eta ejiptoarrari bizitza kendurik, ari egindako iraiña zuzendu egin eban.

25. Jaungoikoak bere eskuz emon bear eutse-la askatasuna, aren anaiak ulertzen ebela uste eban, baiña areik (*anaiak*) ez eben ulertu.

26. Biamonean, batzuk burrukan ziardue-la, arein artean sartu zan, eta alkar adiskidetzen

(1) Nilo ibaiko ur-gaiñean itzia izan zan.

* Jazartu, jazarri: aurrean erabilli (perseguir).

ziarduan, esanaz: "Gizonok!, anai zarec zuec: zegaitik egiten dautsazue irain batak besteari?".

27. Baiña lagun-urkoari irain egiten ziardut-sanak, *Moises'i* bultza egin eutsan, esanaz: "Nok egin zaitu gure gain buru ta epaille?"

28. Ala ni be il egin nai ete-nozu, atzo Ejiptoarra il zenduanez?".

29. Orduan, itzok entzunda, Moises'ek iges egin eban, eta Madian'go lurraldean arrotz bizi izan zan, eta seme bi izan ebazan an.

30. Eta berrogei urte igarota, Sina mendiko basoan aingeru bat agertu yakon, sasi-sugar artean.

31. Ori ikusirik, Moises arrituta gelditu zan; eta begiratzen urreratu zanean, Jaunaren abots au eldu yakon:

32. "Neu naz zuen asaben Jaungoikoa, Abraham'en eta Isaak'en eta Jakob'en Jaungoikoa". Moises'ek, barriz, ikaraz, begiratzeko be adorerik ez eban.

33. Eta Jaunak esan eutsan: "Erantzi egizuz zure oiñetako oskiok*: zagozan tokia, lur deuna (*santua*) da-ta.

34. Ikusi dot ikusi nire erriaren larrialdia Ejipto'n, eta aren samin-zotiña (*zizpurua*) entzun dot, eta areik askatzera jatsi naz; zatoz, bada, ta Ejipto'ra bialduko zaitut".

35. Moises au, ba, "nok egin zaitu gure gain buru ta epaille" esanaz, areik ezetsi izan eben

* Oski: zapato.

Moises au, Jaungoikoak nagusi ta salbatzaille bialdu eutsen, sasian agertu yakon Aingeruaren bidez.

36. Onexek (*Moises'ek*) atara ebazan, Ejipto'n eta Itxaso Gorrian eta basoan berrogei urtez arrigarriak eta mirariak egiñik.

37. Moises au da Israeldarrai esan eutsena: "Ni lako Igarle bat sortuko dautsue Jaungoikoak zuen senitartetik: ari entzun egiozue.

38. Auxe da, basoan erria batuta egoala, Sinai mendian Aingeruagaz itz egiten ziarduana, ta gure asabakaz izana, ta bizitzarako itzak guretzat artu ebazana.

39. Gure asabak, barriz, ez eutsoen entzun nai izan, ezetsi* baiño, ta biotzez Ejipto'ra biurtu ziran,

40. Aaron'i esanaz: "Gure aurretik joan dai-tezan jaungoikoak egiguzuz: Ejipto-lurretik atara gaituan Moises orri zer jazo izan yakon ez daku-ta".

41. Eta egun areitan zekor bat egin eben, eta irudi ari oparia eskiñi eutsoen, eta euren esku-lanaz pozez ziran.

42. Orduan, areikandik Jaungoikoak alde egin eban, eta ortziko (*zeruko*) izartza gurtzen itzi ebazan, igarleen liburuan idatzita dagoanez: "Israel'go etxe!, berrogei urtez basoan erre-opariak* eskiñi ete-zeustazan?"

* Ezetsi: desechar, despreciar.

* Erre-opariak: holocaustos.

43. Eta Molok'en (1) txabola ta zuen jaungoiko Erremfan'en izarra artu zenduezan, zeuok egindako irudiok gurtzeko. Beraz, Babilonia'z aruntzago aldatuko zaudaze (*zaituet*)" (Am. 5, 25-27).

44. Autor-txabola* gure asabakaz basoan egoan, Moises'i itz egiñik Jaungoikoak agindu eutsanez, ikusi eban eredu antzekoa egiteko.

45. Eta gure asabak artu ta ekarri egin eben, euren aurretik Jaungoikoak jaurtitako errien jabe, Josue'ren agindupean jarri ziranean, Dabid' en egunetararte.

46. Onek (*Dabid'ek*) Jaungoikoaren eskerra izan eban, eta Jakob'en Jaungoikoari eliza egiteko eskatu eban.

47. Baiña eliza egin eutsana, Salomon izan zan.

48. Ez da, orraitioño, Altsua eskuz egindako aterpetan bizi, igarleak diñoanez:

49. "Auxe diño Jaunak: Zerua da nire jarleku ta lurra nire oiñen azpia. Zein etxe egingo daustazue?, edo zein izango da nire atsedentokia?" (Is. 66, 1-2).

50. Ez dauz gauza guztiok nire eskuak egin, ala?

51. Kokote gogor, eta biotz ta belarri erdaindu bageok (2): Espiritu Santuari zuek beti

(1) Molok: arrotzen guzurrezko jaungoikoa.

(2) Erdaindu gabeak: au da, Jaungoikoaren legea artu nai ez dabenak, antza.

* Autor-txabola: el Tabernáculo del testimonio.

gogor dagiozue (*egiten dautsazue*); zuen asabak legez zuek be.

52. Zein igarle ez eben zuen asabak jazar-tu*? Eta Zuzenaren etorrera len iragarri ebenak, il egin ebezan; eta *Zuzen* au zuek orain ukatu ta il egin dozue.

53. Legea, be, aingeruen bitartez artu zen-duen, eta ez zenduen bete”.

ESTEBAN'EN ERIOTZA

54. Eta *Esteban'en* itzok entzutean, arein biotzak amorrutaz ta agiñak karraska asi ziran *Esteban'en* aurka.

55. Baiña arek, Espiritu Santuz beterik eta zerura begira, Jaungoikoaren aintza ikusi eban, eta Gizasemea (*Jesus*) Jaungoikoaren eskumaldean zutik.

56. Eta esan eban: “Ara!, zeruak zabalik dakusdaz, ta Gizasemea Jaungoikoaren eskumaldean dagoala”.

57. Orduan areik, garrazika, euren belarriak estaldu ebezan, eta guztiak batera aurka etorri yakozan,

58. eta uritik kanpora atara ta arrika egin eutsoen. Eta an batu ziranak, euren jantziak Saulo izeneko mutil baten oiñetan itzita,

59. *Esteban'i* arrika egiten eutsoen; eta onek otoi au iñoan: “Jesus Jauna, artu egizu nire arnasa”.

60. Ta belaunikoturik, deadarrez esan eban:

* Jazartu, jazarri: perseguir.

“Jauna, ez egiezu pekatu au egotzi*”. Eta ori esanda, bakean il zan. Ari emondako eriotza, berriz, Saulo'k onartu egiten eban.

VIII

SAULO ELIZAREN AURKA

1. Egun areitan jazarpen* aundia sortu zan Jerusalem'go Elizaren aurka; ta guztiak, Apostoluak izan ezik, Judea ta Samaria'ko bazterralde-tara zabaldu ziran.

2. Baiña gizonezko jaungoikozale batzuek *Esteban* arduraz illobiratu eben eta illeta* aundiak egin eutsuezan.

3. Bitartean, Saulo'k *Eliza* ondatzen ziar-duan, eta etxez-etxe sarturik, gizon eta emakumeak atara ta espetxean sartzen ebazan.

4. Baiña zabaldu ziranak (1), arā-ona ebiltzan, Barri Ona iragarten.

FELIPE SAMARIA'N

5. Eta *Felipe'k* (2), Samaria'ko urira jatsirik, angoai Kristo iragarri eutsen.

(1) Ikasleak eta fededun asko, Jesu-Kristo'ren esana egin eban, uri baten jazartuak izan zeitezenean, beste uri batera iges egiteko esan eban-eta.

(2) Felipe au ez zan Felipe Apostolua, beste bat baiño.

* Egotzi: imputar.

* Jazarpen: persecución.

* Illeta: funerales, exequias.

6. Eta guztiak gogo batez entzuten eben Felipe'k zirautsena, egiten ebazan mirariak ikusirik.

7. Eta txerrendun askogandik txerren zikiñak deadarrez urten, eta elbarri ta erren asko osatzen ziran.

8. Beraz, uri aretan poz aundia zan.

9. Simon izeneko norbait bizi zan bertan. len azti-gaietan* lan egindakoa; ta Samaria erria lilluratuta eukan, bera aundiren bat zala esanaz.

10. Guztiak, aundi ta txiki, adi-adi yakozan, eta iñoen: "Auxe da Jaungoikoaren indar aundia".

11. Eta ari begira egozan, bere aztikeriz aspaldi luzez lelotuta (*zoraututa*) eukazalako.

12. Baiña Felipe'k iragarten eutsen Jaungoikoaren Erreiñuko itza sinistu ebenean, guztiak, gizon eta emakume, Jesukristo'ren izenean bateoa artzen eben (1).

13. Orduan, Simon'ek berak be sinistu egin eban; eta bateoa artuta, Felipe'ren jarraitzaille egin zan. Eta egiten ziran mirari ta arrigarri aundiak ikusirik, ikaratuta egoan.

PEDRO TA JON SAMARIA'N

14. Jaungoikoa'ren itza Samaria'k artu eballa, Jerusalem'en egozan Apostoluak entzun ebenean, Pedro ta Jon bialdu eutseezan.

(1) Au da, Jesu Kristo'k irakatsi ebanez, Aitaren, Seamearen eta Espiritu Santuaren izenean.

* Azti-gaiak: artes mágicas. Azti: mago.

15. Eta oneik eldu ziranean, arein (*Samariarren*) alde otoi egin eben, Espiritu Santua artu egien,

16. oraindik areitariko iñogana be ez zan etorri-ta: Jesus Jaunaren izenean bateoa baiño ez eben artu.

17. Orduan, eskuak gaiñean ezarri eutseezan, eta Espiritu Santua artu eben (1).

18. Simon'ek, Apostoluen esku-etzartez Espiritu Deuna emoten zala ikusirik, dirua eskiñi eutsen (2),

19. esanaz: "Niri be alizate ori emon egidazue, eskuak nik edonori gaiñean ezarri ezkerro, arek Espiritu Santua artu dagian".

20. Baiña Pedro'k esan eutsan: "Galdu daddilla zeugaz zure dirua: Jaungoikoaren emaria (*doaia*) diruaz lortzen dala uste izan dozu-ta.

21. Ez dozu zuk eskubiderik ez egitekorik arazo onetan: Jaungoikoaren aurrean zure biotza zuzena ez dalako.

22. Garbai (*damu*) izan zaitez, bada, zure gaiztakeri orretzaz; ta Jaungoikoari otoi egiozu, zure biotzeko asmakeria agian* parkatu dagitzun:

23. beztun mingots eta gaiztakeri-kataiz zagozala dakust-eta".

24. Orduan, Simon'ek erantzun eta esan eutsan: "Zeuk otoi egiozue nire alde Jaunari, esan dozuenetik ezertxo be jazo ez dakidan".

(1) Auxe da Sendatza Ikurton edo Sakramentua.

(2) Arrezkero, pekatu oni **simonkeri** deritzo.

* Agian: por ventura, tal vez.

25. Orrela Jaunaren itza autortu ta iragarri ondoren, Jerusalem'era biurtu ziran, eta Samaria'ko toki askotan Barri Ona zabaldu eben.

FELIPE'K ETIOPIA'N BATEATZEN DAU

26. Aingeruak itz egin eutsan Felipe'ri, esanaz: "Jagi ta zoaz egoalderuntz, Jerusalem'dik Gaza'ra jatsiten dan baso-bidera".

27. Eta jagirik, joan zan. Eta Etiopia'ko erregin Kandade'ren inguruko aundiki ta aren ondasun guztien arduradun zan etiopiar gizon iren (1) bat aurkitu eban, Jaungoikoa gurtzera Jerusalem'era etorria:

28. ta atzera etxera joian bere burdian jezarrita, Isaias igarlearen idaztia irakurten.

29. Eta Gogoak (*Espirituak*) Felipe'ri esan eutsan: "Urteratu zaitex bizkor burdi orretara".

30. Felipe'k, burdira arin joanik, Isaias igarlearena irakurten ziarduala entzun eutsan; eta esan eutsan: "Irakurten diarduzun ori, ulertzen dozula uste dozu, gero?".

31. Arek erantzun eutsan: "Zelan ulertu daike, bada, iñok azaldu ez ba'dagist?". Eta Felipe'ri, igo ta beragaz jezarriz zedilla eskatu eutsan.

32. Irakurten ziarduan idazti-tokia auxe zan: *Ardia legez, eriotzara eroan eben; eta moztaillea-*

(1) **Iren**, itzez-itzez, erderazko eunuco da; baiña emen **aundiki** legez artu bear da, antza.

ren aurrean bildots isillak legez, ez eban agorik zabaldu.

33. *Aren auzia lotsagarriro erabagi dabe. Nok azalduko dau Aren gizaldia, Aren bizia lurretik kendua izango da-ta?*

34. Orduan irenak, Felipe'ri itz egiñez, esan eutsan: "Igarleak ori nortzaz diño, arren? Bere buruaz, ala beste norbaitetzaz?".

35. Eta Felipe'k, bere agoa zabaldurik eta idaztoki onetatik asirik, Jesus'en barri jakiñeraz eutsan.

36. Eta bidez aurrera joiazala, ura egoan toki batera eldu ziran; eta irenak diño: "Emen ura; zek galerazoten dau ni bateatzea?".

37. Eta Felipe'k erantzun eutsan: "Biotz biotzez sinisten ba'dozu, ezek be ez". Arek, erantzunik, esan eutsan: "Jesu-Kristo Jaungoikoaren Semea dala sinisten dot".

38. Eta burdia gelditzeko agindu eban. Eta biak, Felipe ta irena, uretara jatsi ziran, eta Felipe'k bateoa emon eutsan (1).

39. Baiña uretatik urten ziranean, Felipe Jaunaren Gogoak (*Espirituak*) eroan eban, eta arrezkero irenak ez eban ikusi; ta hidean alai joian (2).

40. Felipe, barriz, Azoto'n aurkitu zan, eta

(1) Lenengo aldietan, bateoa uretan sarturik artzen zan.

(2) Gizon au Abisiniarra zan, eta antxe iragarri eban Jesu-Kristo'ren Barri Ona.

andik Zesarea'ra joan zan, *Jesu-Kristo'ren* Barri Ona uri guztietan iragarten ebala.

IX

SAULO'REN ONBIDERATZEA

1. Baiña Saulo, Jaunaren ikasleen aurka oraindik zemak* eta eriotza eriola, abade-burua-gana joan zan,

2. eta Damasko'ko sinagogentzat agiriak (*idazkiak*) eskatu eutsazan: lege onetakorik idoro ba' legiz, guztiak, gizon eta emakume, loturik Jerusalem'era ekarri egizan.

3. Beraz, bidez joiala, Damasko-ondora eldu zan; eta bat-batean goiko ditzira argitsuz inguratuta aurkitu zan.

4. Eta lur-jota, abots bat entzun zan, berari esaten: "Saulo, Saulo!, zegaitik jazarten* nozu?".

5. Ta erantzun eutsan: "Nor zaitut, ba, Jauna?". Ta Jaunak esan eutsan: "Zuk jazarten nozun Jesus naz ni: gogor yatzu akilluari ostikoka ekitea".

6. Arek (*Saulo'k*), dardaraka ta ikaratuta, esan eutsan: "Jauna, zer nai dozu egin dagidan?". Eta Jaunak esan eutsan: "Jagi ta sartu zaitetz urian; antxe esango dautsue egin bear dozuna".

7. Aren bidelagunak arrituta egozan, abotsa entzun bai, baiña iñor ikusten ez ebela.

* Zemak: amenazas.

* Jazarri, jazartu: perseguir.

8. Orduan, jagi zan Saulo lurretik; baiña begiak zabalduarren, iñor ez eban ikusten. Beraz, eskutik elduta, Damasko'ra eroan eben.

9. Eta iru egunez ikusten ez ebala egon zan; eta ez eban jan, ez edan.

10. Ananias izeneko ikasle bat zan Damasko'n; eta oni Jaunak irudipenez esan eutsan: "Ananias!". Onek erantzun eutsan: "Emen naukazu, Jauna".

11. Eta Jaunak ari: "Jagi ta zoaz Zuzena deritzan kalera, ta Saulo Tarsotarra Juda'renean bilatu egizu: otoitz egiten diardu;

12. eta Ananias izeneko gizon bat irudipenez ikusi dau beragan sartzen eta eskuak berari ezartzen, ikustea artu dagian".

13. Baiña Ananias'ek erantzun eutsan: "Jauna!, askori entzunda nago, gizon orrek Jerusalem'en zure zintzoai egin dautsezan kalteak:

14. eta emen bertan zure izenpean dagozan guztiak bildurrez lotzeko eskubidea artu dau abade-nagusiakandik".

15. Jaunak, barriz, esan eutsan: "Zoaz; atzerriai, erregeai, ta Israel'go semeai nire izena iragarri dagian langille aukeratua dot ori-ta.

16. Neuk erakutsiko dautsat nire izenagaitik jasan bear dauzan nekeak".

17. Joan zan, bada, Ananias, ta etxe *aretan* sartu zan: eta eskuak aren gainean ezarririk, esan eutsan: "Saulo, nire anai! Onuzko bidean agertu yatzun Jesus Jaunak bialduta natorkizu, ikustea

artu dagizun, eta Espiritu Santuz bete zadizan (zaitzean)".

18. Eta bat-batean, begietatik ezkata* lako batzuk jausi yakozan, eta barrero ikustea artu eban; eta jagirik, bateatu egin zan.

19. Eta jan ebanean, indartu egin zan. Eta egun batzuetan Damasko'ko ikasleakaz egon zan.

SAULO'REN LENENGO EGIKIZUNAK

20. Eta bereala sinagoetan Jesus Jaungoikoaren Seme zala iragarten asi zan.

21. Eta entzule guztiak, arrituta, inoen: "Ez da, ha, au, izen orren alderdikoak Jerusalem'en jazarten ziarduan, ta emengoak be atxilloturik abade nagusiakana eroateko etorri zana?".

22. Saulo'k, barriz, Damasko'ko judarrak ge-roago-ta sendoago ta gogorrago lotsatzen ebazan, "Au Kristo" da adierazorik.

23. Eta aldi luzea igarota (1), judarrak a ilteko alkartu ziran.

24. Baiña arein zelatak* Saulo'k igarri egin ebazan. Eta gau ta egun atezain egozan a ilteko.

25. Orduan, ikasleak a (Saulo) gabez arturik, ormatzarretik otzara baten barruan sartuta jatsi eban.

26. Eta Saulo Jerusalem'era eldu zanean, ikasleakaz bat egin nairik ebillen; baiña guztiak

(1) Arabia'n igaro ebazan iru urtek dira, antza.

* Ezkatzak: escamas.

* Zelatak: acechanzas.

aren bildur ziran, a be ikasle zanik ez ekien-eta.

27. Orduan, Barnabas'ek Saulo artu ta Apostoluai aurkeztu eutsen: eta bidean Jauna ikusi ebala ta Jaunak esan eutsazan itzak be azaldu eutsazan, baita Jesus'en izenean Damasko'n zabal-zabal ekin izan eutsala be.

28. Arrezkero, Jerusalem'en areikaz ebillen, sartu-urten (1); eta Jaunaren izenean bildur бага itz egiten eban.

29. Gerkarrakaz be eztabaidak izaten ebazan (2); eta oneik a (Saulo) ilteko asmoa erabillan.

30. Eta ori anaiak ezagaturik, Zesarea'ra eroan eta andik Tarso'ra bialdu eban.

PEDRO LIDA'N ETA JOPE'N

31. Eliza, barriz, Judea osoan, Galilea'n eta Samaria'n bakez egoan, eta azten ziarduan, Jaungoikoaren bildurrez ibilliz, ta Espiritu Deunaren pozaz zabaltzen zan.

32. Pedro, guztiak ikustaldia egiten ziarduala, Lida'n bizi ziran zintzoakana be eldu zan.

33. Eta Encas izeneko gizon bat idoro eban an, zortzi urtez ogean etzana (etzunda egoana), elbarria* zan-eta.

(1) "Sartu-urten": ebertain esakera, "areikaz bizi ta itz-egiten" adierazoteko.

(2) Vulgata'k: "Atzerritarakaz be itz egin eta gerkarrakaz..."

* Elbarri: paralítico.

34. Pedro'k esan eutsan: "Eneas, Jesu-Kristo'k osatzen zaitu: jagi zaitez, ta zeroriek (zeuk) atondu egizu zure ogea". Ta *Eneas* bat-batean jagi zan.

35. Lida ta Sarona'ko bizilagun guztiak ikusi eben, eta Jaunagana biurtu ziran.

36. Jope'n, be, Tabita, edo bardin dana, Basauntza izeneko andrazko bat zan ikasleen artean, egiten ebazan egintza on eta limosnaz beterik zana.

37. Eta egun areitan geisotu ta il egin zan; eta gorpua garbitu* ondoren, etxeko goi-gela baten jarri eben.

38. Lida Jope-ondoan dago-ta, ikasleak Pedro antxe egoala entzunik, gizon bi bialdu eutsuezan eskari au egiñik: "Zatoz lenbaitlen gurgana".

39. Orduan, Pedro jagi ta areikaz joan zan. Ara eldu zanean, goiko gelara eroan eben; eta andra-alargun guztiak negarrez inguraturik, Basauntza'k, areikaz bizi zala, egiten eutsezan jantzi ta soñekoak erakusten eutsuezan.

40. Pedro'k, guztiak alde-eragin ondoren, belaniko otoi egin eban; eta gorpuagana urreraturik, auxe esan eutsan: "Tabita, jagi zaitez!". Ta arek, begiak zabaldu ebazan; eta Pedro ikusirik, jazarri egin zan.

41. Eta Pedro'k, ari eskua emonik, zutitu egin eban; eta zintzo ta andra-alargunai dei egiñik, bizirik biurtu eutsen.

* Garbitu, edo gantzutu: embalsamar.

42. Jope osoan jakin zan jazo au; ta askok sinistu eben Jaungoikoagan.

43. Pedro, barriz, Jope'n egun askotan gelditu zan, Simon izeneko narrugin batenean.

X

AINGERUA AGERTZEN YAKO KORNELIO EUNBURUARI

1. Zesarea'n gizon bat zan, Kornelio izenez, Italika eritzan guda-sailleko euntari bat:

2. gizon jaungoikozale ta Jaungoikoaren bildurrekoa zan bere etxeko guztiakaz; erriari limosna asko egiten eutsazan, eta Jaungoikoari beti otoitz egiten ziardutsan.

3. Onek, ba, eguneko bederatzigarren orduan-edo (1), irudipenez Jaungoikoaren aingerua argiro ikusi eban bere gelan sartu ta zirautsala: "Kornelio!".

4. Kornelio'k, aregana begira-begira jarririk eta bildurrez beterik, esan eutsan: "Zer da, Jauna?". Ta aingeruak esan eutsan: "Zure otoiak eta limosnak Jaungoikoaganaiño igo dira, zure gomutak egiñik".

5. Orain, bada, Jope'ra norbait bialdu egizu, Pedro izenordeko arako Simon'en billa:

6. Pedro au, etxea itxas-ondoan daukan Si-

(1) Arratsaldeko irurak aldean.

mon narrugin batenean dago ostatuz: aretxek esango dautsu egin bear dozuna”.

7. Itz egiten eutsan aingeruak alde egin ebanean, *Kornelio'k* morroi biri ta bere menpeko gudari jaungoikozale bati dei egin eutzen:

8. eta jazoa arei azaldu, *Jope'ra* bialdu ebazan.

PEDRO'K JOPE'N IKUSI EBANA

9. *Biramonean*, areik bidean joanez urira aurreratzen joiazala, *Pedro* etxegaiñera* igo zan otoi egitera, seigarren ordu inguruan (1).

10. Eta gosetu zanean, zerbait artu nai izan eban; gertatzen eutsoen artean, zorabiatuta gelditu zan.

11. Eta zerua zabalik ikusi eban, baita izara aundi antzeko ontzi bat be, lau ertzetatik (*puntetatik*) oratuta zerutik lurrera jatsiten.

12. Ontzi aretan, guztietariko lurreko lau-oiñeko abere, marrazti*, ta zeruko egazti ziran.

13. Eta abots bat entzun eban, zirautsala: “*Pedro!*, jagi zaitetz, il eta jan egizu”.

14. *Baiña Pedro'k* esan eban: “*Ez orrelakorik, Jauna; gauza arrunta ta zikiñik ez dot egundotan-eta*”.

15. Eta abotsak barrero bigarrenez ari: “*Jaun-*

(1) Eguerdiko amabiak inguruan.

* Etxegaiñera: a la azotea.

* Abere: animal. Marrazti: reptil.

goikoak garbitu dauana, zuk ez egizu loitzat artu”.

16. Irugarrenez be orixe jazo zan; eta izara lako a bereala zerura biurtu zan.

17. Ikuskizun au zer izan zeitekean, *Pedro'k* bere gogoan erabillega, ara! *Kornelio'k* bialduta-ko gizonezkoak, *Simon'en* etxea billatuta gero, ate-aurrean egozan.

18. Eta dei eginda, izenordez *Pedro* eritzan *Simon* an ete-egoan ostatuz itandu eben.

19. Bitartean, *Pedro'k* ikuskizuna ausnartzen ziarduala, *Espirituak* esaten eutsan: “*Begira; iru gizonezko dozuz or zure billa.*”

20. *Jagi, bada; jatsi zaitetz ta zoaz curakaz ezpai bage, Neuk bialdu dodaz-ta*”.

21. Orduan *Pedro'k, Kornelio'k* bialduta-ko gizonezko areikana jatsirik, esan eutsen: “*Ona ni: neu nozue billatzen dozuena. Zer dala-ta etorri zaree?*”.

22. Areik esan eutsoen: “*Kornelio cunburuak, gizon zintzo ta Jaungoikoaren bildurra dauanak eta judarren erri osoaren aurrean ezagun danak, bere etxera zuri dei egiteko ta esan dagitzuna entzuteko erantzuna artu dau, aingeru deun baten bitartez*”.

23. Orduan *Pedro'k*, areik sarrerazorik, beragaz artu ebazan; eta *biramonean*, jagi ta areikaz joan zan; eta *Jope'ko* anai batzuk be aregaz joan ziran.

PEDRO KORNELIO'RENEAN

24. Biaramonean, *Pedro* Zesarea'n sartu zan. Kornelio, barriz, arein begira egoan, bere senide ta adiskide gogokoenai dei egiñik.

25. Eta Pedro sartu zanean, Kornelio bidera urten yakon, eta oiñetara auzpezturik, agur egin eutsan.

26. Baiña Pedro'k jaso egin eban, esanaz: Jagi zaitez, neu be gizona naz-ta".

27. Aregaz izketan ziarduala, sartu egin zan, eta lagun asko batuta idoro ebazan;

28. eta esan eutsen: "Ba-dakizue judarrai eragotzita dagokiela atzeritarrakaz batu naiz alkar-teea; baiña iñortxo be arrunta ta zikintzat ez ar-tzen irakatsi daust Jaungoikoak.

29. Orrexegaitik, ba, dei egin daustenean, ez-pai бага etorri naz. Beraz, esan egidazue: zeta-rako dei egin daustazue?"

30. Orduan, Kornelio'k esan eban: "Lau egun dira gaur, bederatzigarren orduan (1) otoi egiten niarduala nire etxean; eta onetan, zuriz jantzita-ko gizonezko bat aurrez-aurre jarri yatan.

31. eta esan eustan: *Kornelio*, zure otoia en-tzun eta zure limosnak gogoan artu dauz Jaun-goikoak.

32. *Bialdu egizu, bada, norbait Jope'ra, izen-ordez Pedro dan Simon'i dei egiteko; au, etxea itxas-ondoan daukan Simon narrugiñarenean dago ostatuz; eldu daitenean, berak itz egingo dautsu.*

(1) Arratsaldeko iruretan.

33. Beraz, bereala zure bialdu dodaz; zuk, barriz, etortea ondoko egin dozu. Orain, ba, zure aurrean gagoz emen guztiok, Jaunak agindu dautsun guztia entzuteko.

PEDRO'REN ITZALDIA

34. Orduan Pedro'k, bere agoa zabalduta, esan eban: "Egiz ezagutu dot ez dagoala Jaungoikoagan norkeririk:

35. edozein erritan, Aren bildur eta zuzen dabillena, begiko yakola baiño.

36. Jaungoikoak Israel'go semeai bere itza bialdu eutsen, guztien Jauna dan Jesu-Kristo'ren bitartez bakea iragarrik.

37. Ba-dakizue zer jazo zan, Galilea'n lenen eta Judea osoan gero, Jon'ek iragarritako bateoa ondoren:

38. Jesus Nazaretarra, Espiritu Santuz ta indarrez Jaungoikoak igurtzi ebala, on egiñez ta txerrenak menperatutako guztiak osatuz igaro zala, Jaungoikoa Aregaz egoan-eta.

39. Arek judarren lurrean eta Jerusalem'en egindako guztien lekuko (*testigu*) gara gu. Areik, barriz, egur batetik eskegirik, bizitza kendu eutsoen.

40. Baiña irugarren egunean Jaungoikoak bizitu egin eban, eta agertu zedin nai izan eban;

41. baiña ez erri osoari agertzeko, geuri baiño, Jaungoikoak lendik aukeratutako autorleoi, ta

A illen artetik berbiztuta gero, Aregaz jan-edan egin dogunoi.

42. A (*Jesu-Kristo*) illen eta bizien epaille Jaungoikoak jarria dala erriai iragariteko ta autortzeko agindu euskun.

43. Aren sinistedun guztiak, pekatuaren par-kamena Aren izenean artzen dabe, igarle guztien autorrez”.

ESPIRITU DEUNA JATSITEN YAKE

44. Eta Pedro'k itzok esaten ziarduala, entzule guztien gaiñera Goteuna (*Espiritu Deuna*) jatsi zan.

45. Atzerritarren gaiñera be Espiritu Santuaren eskarra (*grazia*) isuriten ikustean, Pedro'gaz etorri ziran erdaindutako (1) guztiak arrituta egozan;

46. areik be arrotzen izkuntzetan itz egiten eta Jaungoikoa goستن entzuten ebezan-eta. Orduan, Pedro'k esan eban:

47. “Oneik be, geuk legez, Espiritu Santua artu daben ezkeru, nok galerazo daikeoe bateorako ura?”.

48. Ta Jesu-Kristo Jaunaren izenean arei batea emon egieela agindu eban. Eta areikaz egun batzuetan gelditu zedilla eskatu eutsoen.

(1) Erdaindu: circuncidar, Erdainduak: Jesu-Kristoren sinismena artu eben judarrak dira emen.

XI

PEDRO JERUSALEM'ERA BIURTZEN DA

1. Jaungoikoaren itza atzerritarrak be artu ebela entzun eben Judea'n egozan Apostolu ta anaiak.

2. Eta Pedro Jerusalem'era biurtu zanean, erdainduak aregaz eztabaidan asi ziran.

3. esanaz: “Zer dala-ta sartu zara erdainduta ez dagozan etxean, eta areikaz jan?”.

4. Orduan, Pedro jazotako guztia azaltzen asi yaken, esanaz:

5. “Jope urian otoitzetan nintzala, zorabiotan irudipen bat ikusi neban; izara aundi antzeko ontzi bat ikusi neban, lau ertzetik oratuta zerutik jatsiten, eta niganaiño eldu zan.

6. Eta begira-begira jarri nintzakiola, lurreko lau-oiñeko abere, prizti ta marraziak, eta ortziko (*zeruko*) egaztiak ikusi nebazan an.

7. Eta abots bat be entzun neban niri esaten eustala: “Pedro!, jagi zaitez, il eta jan egizu”.

8. Nik erantzun neban: “Ez orrelakorik, Jauna!; gauza arrunta ta zikiñik egundo agotik ez yat sartu-ta”.

9. Baiña barriro zerutik abotsak erantzun eustan: “Jaungoikoak garbitu dauana, zuk loitzat ez egizu artu”.

10. Ta ori irutan jazo yatan, eta gero guztia zerura biurtu zan.

11. Eta bertantxe iru gizonezko eldu ziran

ni nengoan etxera, Zesarea'tik nigana bialduta.

12. Eta areikaz ezpai baga joan nendilla esan eustan Espiritu Santuak. Sei anai oneik be, neugaz etorri ziran, eta gizon aren etxean sartu gintzazan.

13. Eta bere etxean Aingerua ikusi ebala esan euskun, bere aurrean esaten eutsala: "Jope'ra norbait bialdu, ta izenordez Pedro deritzan Simon erakarri egizu:

14. Arek esango dautsunaz zeu ta zure etxeko guztiak gaizkatuko (*salbauko*) zaree".

15. Ta itz egiten asi nintzanean, Espiritu Santua jatsi yaken, len gure gaiñera legez.

16. Orduantxe gogoratu nebazan Jaunak esandako itz areik: *Jon'ek uraz bateatu izan eban; zuek, barriz, Espiritu Santuz bateatuak izango zaree.*

17. Beraz, Jesu-Kristo Jauna sinistu izan dogunoi emondako eskerra bera Jaungoikoak arei be emon ba'cutsen, nor nintzan ni Jaungoikoari eragozpenik jarri negion?"

18. Itzok entzunda, isildu egin ziran eta Jaungoikoa goratu eben, esanaz: "Or, bada!: atzerri-tarrai be emon dautse Jaungoikoak bizitzarako garbaia (*damua*)".

ANTIOKIA'KO ELIZA

19. Eta Esteban zala-ta jazotako jazarpena-gaitik zabalduak izan ziranak, Fenizia, Txipre ta Antiokia'ragiño eldu ziran, Barri Ona judarrai baiño besteri iragar-teke.

20. Areitariko batzuk Txipre'tarrak eta Zire-ne'tarrak ziran; eta oneik, Antiokia'ra elduta, gerkarrai be itz egin eutseen, Jesus Jauna iragar-ten eutseela.

21. Eta Jaunaren eskua zan areikaz; ta lagun asko sinistedun egin eta Jaunagana biurtu ziran.

22. Eta jazopen onein ospea Jerusalem'go Elizaren belarrietara eldu zan: eta Bernabe bialdu eben Antiokia'ra.

23. Ara eldu ta Jaungoikoaren eskerra (*grazia*) ikusi ebanean, pozez bete zan, eta guztiak berotzen ebazan biotz osoz Jaunagan irauteko:

24. gizon ona baitzan*, eta Espiritu Santuz ta sinismenez betea. Onela, Jaunari askoak geitu yakozan.

25. Andik Bernabe Tarso'ra joan zan, Saulo'ren billa; ta idoro ebanean, Antiokia'ra eroan eban.

26. Eta urtebete egon ziran bertako Elizan, lagun askori irakasten. Eta ikasleak Antiokia'n artu eben lenengoz KRISTAU izena.

27. Egun areitan igarle batzuk jatsi ziran Jerusalem'dik Antiokia'ra.

28. Eta Agab izeneko areitariko batek, jagirik, lur osoan gosete aundia izango zala iragarri eban (1): gosete au Klaudio Kaisar'en aldian jazo zan.

(1) Lur osoan: au da, Erromarrak azpiratutako lurraldean.

* Baitzan: zan-eta.

29. Orduan ikasleak, bakoitzak al ebanez. Judea'n bizi ziran anaiai laguntza apur bat bialtzea erabagi eben:

30. eta arelaxe egin eben, Bernabe ta Saulo'ren eskuz zaarrai (*edo Jerusalem'go abadeai*) bialdurik.

XII

ELIZAREN AURKA BIGARREN JAZARPENA JERUSALEM'EN

1. Aldi aretan (1), Erodes erregea Eliztar batzuk jazarten asi zan.

2. Eta Jon'en anai Santiago espataz il eban.

3. Eta judarrai ori atsegingarri yakela ikusirik, Pedro'ri be oratu egin eutsan. Opil-egunak ziran (2).

4. Eta atxilloturik, giltzapean (*espetsxean*) sartu eban, launa gudariko lau talderen zainpean, Pazko-ostean erriaren aurrera atarateko asmoz.

5. Pedro giltzapean egoan bitartean, Elizak otoi egiten eutsan Jaungoikoari aren alde eten baga.

6. Erodes'ek a (Pedro) erriari agirian atarateko zan aurreko gabean bertan, Pedro lo egoan

(1) Klaudio Kaisar'en laugarren urtean, eta Jesu-Kristo'ren 44'garren urtean.

(2) Opil-egunak: ondo erre gabeko ogiak jateko egunak. Pazko-astea.

gudari biren erdian, katai biaz lotuta; jagoleak, barriz, ate-aurrean egozan, espetsxea zaintzen.

7. Aretan, Jaunaren Aingerua agertu zan, gela a argituaz; ta Pedro saietsean jo ta iratzartu egin eban, esanaz: "Jagi arin". Eta *Pedro'ri* eskuetatik kataiak jausi egin yakozan.

8. Eta Aingeruak esan eutsan: "Lotu gerrikoa, ta jantzi oiñetakoak". Eta alaxe egin eban. *Aingeruak* esan eutsan: "Estaldu zaitez soñekoaz, ta jarraitu niri".

9. Eta urtenik, ba-erraion (*jarraitzen eutsan*). Ez ekian, ostera, aingeruak egiana (*egiten ebana*) egia zanik, eta irudipena ekusala (*ikusten ebala*) uste eban.

10. Lenengo gudari-sailla ta bigarrena igarorik, urira daroan burdiñazko atera eldu ziran, eta *atea* berez edegi yaken. Andik urtenda, kale bat igaro eben, eta Aingeruak bat-batean alde egin eutsan.

11. Orduan Pedro'k, bere senera biurturik, esan eban: "Oraintxe dakust egiz Jaunak bere Aingerua bialdu daustana, Erodes'en eskutik eta judar erri osoaren begitik atara nauana".

12. Ta jazoa gogoan erabillela, lagun asko batuta otoitz egiten ziarduan Mari'ren etxera joan zan: *Mari* au, Markos eritzan Jon'en (1) ama zan.

13. Eta Pedro'k etxaurreko atea jo ebanean, Rode izeneko neskame bat urreratu zan atera, ixil-ixilik entzutera;

(1) Jon au, ez da Jon Ebanjelaria, beste bat baiño.

14. eta Pedro'ren abotsa entzun ebanean, pozaren pozez ez eutsan atea edegi; eta barrura arin joanda, Pedro ateaurrean zala iragarri eutsen.

15. Baiña areik esan eutsoen: "Zu burutik zagoz!". Neskameak, barriz, baietz, ta alaxe zala iñoan. Eta areik iñoen: "Aren aingerua da".

16. Bitartean, Pedro'k atea jotzen ziarduan; eta edegi eutsoenean, a ikusiz arrituta gelditu ziran.

17. Baiña berak, isildu zeitezen eskuaz kiñu egiñik, espetxetik Jaunak zelan atara eban azaldu eutsen; eta esan eutsen: "Jakiñerazo egiozue au Santiago ta anaiai". Ta andik urtenik, beste toki batera joan zan.

18. Eta egundu zanean, gudarien artean eztabaida gogorra sortu zan Pedro'ri buruz jazo zeitekeanaz.

19. Eta Erodes'ek, a (*Pedro*) billatuarren, ez eban idoro; ta zaintzailleak azterturik, erioztara bialdu ebazan. Eta Judea'tik Zesarea'ra jatsirik, antxe gelditu zan.

ERODES'EN AMAIA

20. *Erodes* Tiro ta Sidon'darren aurka asarre zan. Baiña areik, alkar-arturik etorri yakozan; eta erregearen gela-zain Blasto'ren ederra irabazirik, bakea eskatu eutsoen, arein lurraldeak Erodes'en laguntzaz hizi bear ehen-eta.

21. Eta aukeratutako egunean, Erodes'ek,

errege-siñekoz jantzirik, auzi-jarlekuan jesarri zan, eta itzaldi bat egin eutsen.

22. Eta erriak deadarka iñoan: "Jaungoikoaren abotsa, ta ez gizonarena".

23. Baiña aintza Jaungoikoari biurtzen ez eutsalako, Jaunaren aingeruak bat-batean jo eban: eta arrak janda il zan.

24. Jaungoikoaren itza, barriz, azten eta zabaltzen joian.

25. Eta Bernabe ta Saulo, euren eginbearra beteta, Jerusalem'dik Antiokia'ra biurtu ziran, Markos eritzan Jon eürakaz arturik (1).

XIII

ELIZA ATZERRITARREN ARTEAN

Bernabe ta Saulo atzerritarrakana doaz.

1. Ba-ziran igarle ta irakasle batzuk Antioquia'ko Elizan: Bernabe, Simon Baltza, Luzio Zirene'tarra, Manahen Erodes erkiburuagaz batera azitakoa, ta Saulo (2).

2. Eta Jauna gurtzen eta barau egiten ziar duala, Espiritu Deunak esan eutsen: "Banandu egidazue Saulo ta Bernabe, aukeratu dodazan egikizunerako.

(1) Ikusi Jon oni buruz lentxoago egin dan oarra.

(2) Saulo ta Paulo bat dira; aurrerantzean, beti Saulo izena agertzen da.

3. Orduan, barau ta otoitz egiñik, eta eskuak arein gaiñean ezarririk, bialdu egin ebezan.

4. Eta Espiritu Santuak arela bialduta, Selenzia'ra jatsi ziran, eta andik Txipre'ra etorri ziran itxasoz.

5. Salamina'ra eldu ziranean, judarren sinagogetan Jaungoikoaren itza iragarten eben, Jon be lagun ebela.

6. Eta Paforaiño ugarte osoa ibillita, Barjesus izeneko judar azti (1) ta sasi-igarle bat aurkitu eben.

7. Gizon ori Serjio Paulo buruzagi gurbillagaz* egoan. Onek, Bernabe ta Saulo'ri dei egiñik, Jaungoikoaren itza entzuteko gogoa erakutsi eutsen.

8. Baiña Elimas aztiak, —Elimas izenak aztia adierazoten dau—, galerazo egiten eutsen, buruzagia sinismenetik aldendu nairik.

9. Baiña Saulo'k (Paulo be ba-deritzanak), Espiritu Deunez beterik, ari begira-begira jarri-rik,

10. esan eutsan: "Maltzurkeriz ta gaiztakeriz bete ori, txerrenkume, onbide guztien arerio ori!: Jaunaren bide zuzenak okertzen ez dozu amaituko?"

11. Orain, bada, orra zure gaiñean Jaungoikoaren eskua; eta itsu geldituko zara, eguzkiaren

(1) Azti: erderaz mago edo adivino: jakitez gizon trebe ta entzutetsuari deritzoe Arabia-aldean.

* Gurbil edo zuur: prudente, comedido.

argia aldi baterako ikusi eziñik". Eta bertantxe laiñoa ta illuna gaiñera jausi yakozan, eta inguruan eskua nok emon zeikeanen billa ebillen.

12. Orduan buruzagiak, jazoa ikusirik, sinistu egin eban, Jaunaren ikasbideaz arrituta.

PAULO ANTIOKIA'N

13. Pafotik urtenda, Paulo ta onegaz ziranak Panfilia'ko Perjes' era etorri ziran itxasoz; Jon, barriz, areikandik alde egiñik, Jerusalem'era biurtu zan.

14. Baiña Paulo ta bestea, Perjes-zear igarorik, Pisidia'ko Antiokia'ra eldu ziran: eta larunbatez sinagogan sarturik, jarlekuan jezarri ziran.

15. Lege ta igarleen irakurgaia amaituta, batarreko nagusiak dei au bialdu eutsen: "Anaiok!, erriarentzako aolkurik* ba'dozue, esan egizue".

16. Orduan Paulo'k isildu zeitezen eskuaz kiñu egiñik, esan eutsen: "Israeldarrok, eta Jaungoikoaren bildur zarenok!, entzun.

17. Israel erri onen Jaungoikoak, Ejipto'n arrotz zirala, gure asabak aukeratu ebazan, eta erria goratu ta bere besoaren indar altsuaz andik atara egin ebazan;

18. basamortuan be berrogei urtez arein ekan-
duak jasan ebazan.

19. Eta Kanaan'go errian zazpi erri ondatu-
rik, arein lurra banandu egin eutsen,

* Aolku: consejo, exhortación.

20. laureun ta berrogei ta amarren bat urtez: ta gero epailleak emon eutsezan Samuel igarleagaganaiño.

21. Orduan, erregea eskatu eben: eta Jaungoikoak Saul, Kis'en semea, Benjamin'en jatorrikoa, emon eutsen berrogei urtez.

22. Ta au kendurik, Jese'ren seme Dabid emon eutsen erregetzat, autor au egiñaz: "Dabid, Jese'ren semea, idoro dot, nire biotzaren gogokoa ta nire asmo guztiak beteko dauzana" (Ps. 88, 21).

23. Ta onen (*Dabid'en*) naretik, egintzaren arauz, Israel'i Jaungoikoak JESUS gaizkatzaillea (*Salbatzaillea*) ekarri eutsan.

24. Au etorri baiño len, barriz, Jon'ek Israel' go erri osoari garbai-bateoa iragarri eutsan.

25. Eta bere eginbearra amaitzerakoan, Jon' ek iñoan: "Nor nazala uste dozue? Ez naz ni zuek uste dozuena; baiña nire ondoren ba-dator beste bat, eta aren oiñetakoak askatzeko be ez naz nor" (Mat. 3, 11).

26. Anaiok, Abraham'en belauneko semeok, eta Jaungoikoaren bildur zareenok! Zeuoi bialdu izan yatzue osabide onetako itza.

27. Jerusalem urikoak eta arein nagusiak, bai, Jaun au ezagutzeke gaiztetsirik*, larunbat oro irakurten diran igarleen esanak hete ebezan:

28. eta eriotz-gairik ezertxo be idoro ez-eta, Ari bizitza kendu egiola eskatu eutsoen Pilatos'i.

* Gaiztetsi: condenar.

29. Ta Aretzaz idatzitako guztiak bete zira-nean, abetik eratsi ta illobiratu egin eben.

30. Baiña Jaungoikoak illen artetik berbiztu egin eban:

31. Galilea'tik Jerusalem'era Aregaz igo ziranak, berbiztuta egun askotan ikusi eben. One-
xeik dira autorle oraindiño erriaren aurrean.

32. Guk, barriz, gure asabai egindako agintza iragarten dautsuegu:

33. agintza au Jaungoikoak arein semeai bete dautse, Jesus berbizturik, bigarren Eresian be idatzita dagoanez: "Nire Semea zara zu: Nik gaur sortu zaitut" (Ps. 2, 7).

34. Eta usteltzerik iñoiz be ez ikusteko, illen artetik berbiztu ebal, onetaraxe esan eban: "Dabid'i ziñez egindako agintzak beteko dodaz" (Is. 55, 3).

35. Onexegaitik be ba-diño beste nunbait: "Ez dozu itziko zure Deunak usteltzerik ikusi dagian" (Ps. 16, 10).

36. Izan bere, Dabid, bere aldian Jaungoikoaren asmoa bete ondoren, il egin zan; eta bere gurasoak ezarri izan zan, eta usteltzea ikusi eban (*usteldu egin zan*).

37. Baiña Jaungoikoak berbiztu dauanak, ez dau usteltzerik ikusi.

38. Jakin egizue, bada, anaiok, Onen bidez pekatuen parkamena iragarten yatzuela; ta Moises' en legearen bitartez ezin garbitu ziran orban guztiak,

39. Onen sinistedun guztiai garbitzen yakezala.

40. Kontuz ibilli, bada, igarleak esan ebena etorri ez dakizuen:

41. "Begira, *nire itzaren* nastailok: arritu ta ostendu zaiteze; egiteko bat egin bear dot zuen egunetan, eta naiz-ta norbaitek azaldu ba'dagitzue be, ez dozue sinistuko" (Habac. 1, 5).

42. Eta judarren sinagogatik urteterakoan, urrengo larunbatean be gai orretaz itz egin egie-la eskatu eutseen.

43. Eta sinagogatik (*batzarretik*) urtenda gero, judar eta alderkide askok jardunean ziardue-la, Jaungoikoaren esker *edo grazian* irauteko adoretzen ebezan.

44. Urrango larunbatean erriko geienak batu ziran Jaungoikoaren itza entzuteko,

45. Baiña judarrak, arenbeste lagun ikusi ebenean, bekaitzez* bete ziran, eta Paulo'k iñoa-na biraoka ukatzen eben.

46. Orduan, Paulo ta Bernabe'k zabal-zabal itz egiñik, esan eutseen: "Zeuei iragarri bear yatzuen lenen Jaungoikoaren itza; baiña *itz* au ezetsi ta betiko bizitzarako gai ez zarela uste dozuen ezkerero, oraindexek atzerritarrakana biurtzen gara:

47. Jaunak olantxe agindu euskun-eta: *Atzerritarren argitzat jarri zendudazen, lurralde azkeneraño osabide* (salbakuntza) izan zaitezaz (*Is.* 49, 6).

* Bekaitz: envidia.

48. Au entzunda, atzerritarrak pozez bete ziran, eta Jaunaren itza goresten eben; eta betiko bizitzarako aukeratuta egozan guztiak sinistu egin eben.

49. Eta Jaunaren itza bazterralde guzti aretan zabaltzen joian.

50. Baiña judarrak, emakume jaungoikozale ta aundiki batzuk eta uriko nagusiak zirikatu egin ebezan, eta Paulo ta Bernabe'ren aurka jazarraldi bat bizturik, euren mugetatik jaurti egin ebezan.

51. Orduan areik, euren oiñetako autsa arein aurka astindurik, Ikonio'ra joan ziran.

52. Eta ikasleak pozez ta Espiritu Santuz beterik ebiltzan.

XIV

IKONIO'N ETA LISTRA'N

1. Eta Ikonio'n judarren sinagogan alkarregaz sartu ziran, eta an itz egiñik, judar eta gerkar askok sinistu eben.

2. Baiña sinistu ez eben judarrak, atzerritarren gogoan anaien aurka zirikatu ta axatu egin eben.

3. Orraitiño, an luzaro gelditu ziran, Jaunagan ustetsu lan egiten; eta Jaunak bere esker-itza gogortu egin eban, arein eskuz arrigarriak eta miariak egiñik.

4. Eta uriko lagunak alde bitara banandu zi-

ran: batzuk judarren alde, ta beste batzuk Apostoluen alde.

5. Baiña atzerritar eta judarrak euren nagusiakaz jagi egin ziran, *Apostoluak* iraindu ta onei arrika egiteko.

6. Ori jakinda, Listra ta Derbe, Likaonia'ko urietara ta inguruko bazteraldietara iges egin eben,

7. eta an Barri Ona iragarten eben.

8. Listra'n gizon bat oin-makaliek egoan, jerririta: amaren sabeletik errena zan, eta iñoiz be ibilli ez zana.

9. Onek Paulo'ri itz egiten entzun eutsan; eta Paulo'k, ari begira jarririk eta osatua izateko sinismena ba-ebala aregan ikusirik,

10. deadarrez esan eutsan: "Zeuri dirautsut: Jesu-Kristo Jaunaren izenean, jarri zaitez zutik zure oiñen gainean". Eta a jauzi (*edo salto egin*) ta ibiltzen asi zan.

11. Gizataldea, Paulo'k egindakoa ikusi ebanean, Likaonia'ko izkeraz oiuka iñoen: "Gizonen irudiko jaungoikoak jatsi yakuz gure artera!".

12. Ta Bernabe'ri Jupiter eritzoen (1), eta Paulo'ri Merkurio (2): itz egiten ebana Paulo zan -eta.

13. Uri-aurrean egoan Jupiter'en abadeak be, ate-ondora zezenak eta koroiak ekarririk, erriagaz arei opariak eskiñi nai eutsezan.

(1) Jupiter: guzurrezko jaungoikorik aundiena.

(2) Merkurio: beste guzurrezko jaungoiko bat.

14. Baiña Bernabe ta Paulo Apostoluak, ori entzunda, euren soiñekoak urraturik, gizataldearen erdian deadarka asi ziran,

15. esanaz: "Gizonok!, zer darabizue? Gu be, zuek legez, gizon ilkorrak gara, ta uskeri orreitatik Jaungoiko biziagana, zeru, lur, itxaso ta areitan diran gauza guztien Egilleagana biurtu zaitezela deiez gatorkizue:

16. Jaungoiko onek lengo gizataldietan erri guztiak euren hidetan ibiltzen itzi ebazan:

17. orraitio, ez eban iñoiz bere burua gorde: zerutik on egiten, euriak, uztaro* onurakorak eta janari ugaritsuak emoten, eta gure biotzak pozez beteten diardu-ta".

18. Itzok esanaz, gizataldea nekez baketu eben, opariak eskiñi ez egieezan.

19. Gero, Antiokia ta Ikonio'tik judar batzuk etorri ziran; eta erriaren gogoia irabazirik eta Paulo'ri arrika egiñik, uritik tatarraz atara eben, ildakotzat.

20. Baiña ikasleak arein inguruan baturik, jagi ta urian sartu zan; eta biaramonean Bernabe'gaz Desbes'era joan zan.

BARRIO BE ANTIOKIA'RA

21. Uri aretan (*Derbes'en*) Barri Ona iragarri ta ikasle askori irakatsita gero, Listra, Ikonio ta Antiokia'ra biurtu ziran,

22. ikasleen biotzak sendotuaz, sinismenean

* Uztaro: época de la cosecha.

irauteko adoretuz, ta Jaungoikoaren erreñuan neke asko jasanez sartu bear dala arei azalduz.

23. Eta eliza bakoitzean abadeak (1) buru jarririk eta otoi ta barau egin ondoren, sinistu eben Jaungoikoagan itzi ebezan.

24. Eta Pisidia igarota, Panfilia'ra etorri ziran;

25. eta Perge'n Jaunaren itza iragarririk, Atalia'ra jatsi ziran.

26. Andik itxasoz Siria'ko Antiokia'ra joan ziran; andixek bialduak eta Jaungoikoaren eskarrai emonak izan ziran, orduantxe amaitu eben Jaunaren lanerako.

27. Ara eldu ziranean eta Eliza batu ebenean, Jaungoikoak arein bitartez egindako guztia azaldu eutseen, baita atzerritarrai sinismen-atea zabaldu be.

28. Eta antxe gelditu ziran ikasleakaz luzaro.

XV

ERDAINKUNTZA ZALA-TA SORTU ZAN EZTABAIDA

1. Eta Judea'tik jatsitako batzuek anaiari (2) zirautseen: "Moises'en arauz erdaindu* ez ba'zaiteze, ezin gaizkatu (*salbau*) zaitekeze".

(1) Aldi aretan, **presbyteri** izenez, gotzaiñak eta abadeak artzen ziran.

(2) Sinismena artu eben atzerritarrai.

* Erdaindu: circuncidar; erdainkuntza: circuncisión.

2. Andik eztabaida gogorra sortu zan; eta Paulo ta Bernabe arein aurka jarririk, Paulo ta Bernabe beste alderdiko batzuek Jerusalem'era joan zeitezela erabagi zan, Apostolu ta zaarrakaz auzi au ebazteko.

3. Areik, bada, Elizak aukeratuta, Fenizia ta Samaria zear joiazan, atzerritarren onbideratzea azalduaz, ta anai guztiai poz aundia emoten eutseen.

4. Jerusalem'era eldu ziranean, Elizak, Apostoluak eta zaarrak abegi ona egin eutseen; eta Jaungoikoak euren bidez egindako guztiak azaldu eutsezan.

5. Baiña —iñoen— pariseo-tarteko sinistedun batzuek jagi dira, esanaz: "Erdainkuntza atzerritarrentzat bear-bearrezko da, ta Moises'en legea be beteteko agindu bear yake".

ELIZAREN LENENGO BATZARRA

6. Orduan, auzi ori erabagiteko, Apostoluak eta zaarrak batu ziran.

7. Eta astiro aztertu ondoren, Pedro'k, jagirik, esan eutsen (1): "Anaiok! Ba-dakizue Jaungoikoak aspaldi danik gure artetik neu aukeratu izan nauala, atzerritarrek nire agotik Barri Ona entzun eta sinistu dagien.

8. Eta biotzak ikusten dauzan Jaungoikoak, arein alde autor egin dau, geuri legez arei be Espiritu Deuna emonaz:

(1) Pedro guztien buru agertzen da.

9. eta gure ta arein artean ez dau alderik jarri, arein biotzak sinismenez garbiturik.

10. Zer dala-ta zirikatu *nai* dozue ba, orain Jaungoikoa, ez gure asabak ez guk ezin jasan* izan dogun buztarria ikasleen lepo-gaiñean ezarririk?

11. Baiña guk eta areik be bardin, Jesu-Kristo Jaunaren eskarraz (*graziaz*) bakarrik gaizkatuko (*salbauko*) garala uste dogu”.

12. Eta gizatalde guztia isilik gelditu zan, Bernabe ta Paulo’ri entzuten; oneik, barriz, euren bidez atzerritarren artean Jaungoikoak egin ebazan mirari ta arrigarri aundiak azaltzen entsezan.

13. Eta isildu ziranean, Jakob’ek (*Santiago’k*) itza artu ta esan eban: “Anaiok!, entzun.

14. Simon’ek azaldu dautsue zelan onartu dauzan Jaungoikoak atzerritarrak, here izenean erri bat aukeratu dagien.

15. Eta onetan Igarleen itzak bat dira, idatzita dagoanez:

16. *Onen ondoren biurtuko naz, ta jausi zan Dabid’en etxea barriri iragiko* dot: eta aren etxe-ondakiñak* barriri jasoko dodaz, ta zutik jarriko dot;*

17. *osterantzeko gizakumeak eta nire Izena onartu daben erri guztiak Jauna billatu dagien:*

* Jasan: sufrir, soportar.

* Iragi: edificar.

* Etxe-ondakiñak edo orma-ondarrak: ruinas.

auxe diño gauza oneik dagizan (egiten dauzan) *Jaunak*.

18. Betidanik dazau (*ezagutzen dau*) Jaunak bere egiña:

19. beraz, Jaungoikoagana biurtzen diran atzerritarrai, ez yakela gogait eragin bear uste dot;

20. guzurrezko jaungoikoen kutsuetatik*, aragikeritik, ito danetik eta odoletik alde egin dagian idatzi baiño.

21. Izan be, Moises’ek ba-dauko antxiñako aldietatik uri bakoitzean bere irakaskizuna nok irakatsi, sinagogetan larunbat oro aren *idazti-koak* irakurten dira-ta”.

BATZARRAREN ERABAGIA

22. Orduan, Apostoluak eta zaarrak, Eliza guztiagaz, euren artetik gizezko batzuk aukeratu ta Antiokia’ra Paulo ta Bernabe’gaz joan zeitezen erabagi eben: eta Barsabas izeneko Judas ta Silas, anaien arteko gizezko aurrenetarikoak aukeratu ebezan:

23. arein eskuz angoai auxe idatzirik: “Apostolu ta zaar anaiak, Antiokia’n, Siria’n eta Zilia’zia’n dagozan atzerritarteko anaiak, agur.

24. Guretariko batzuek, guk ezer esateke, zuekana joan eta zuen biotzak artegaturik, euren barriketaz kezka bete zaituela jakin dogu, Er-

* Kutsu: contaminación, inmundicia.

dainkuntza artu ta Legea bete dagizuela zuei esanik.

25. Eta batzarra eginda, gizonetzko batzuk aukeratu ta Bernabe ta Paulo gure maitagarriak zuekana bialtzea erabagi dogu gogo batez:

26. Jesu-Kristo gure Jaunaren izenagaitik euren biziak galtzorian* jarri dabezan gizonak dirata.

27. Beraz, Judas ta Silas bialtzen dautsueguz, oneik be agoz-ago berbera esan dagitsuen.

28. Bear-bearrezko zama* oneik baiño ez leporatzea zuei, uste dogu Espiritu Santuak eta guk:

29. guzurrezko jaungoikoai eskiñitakoetatik, odoletik, ito danetik eta aragikeritik alde egin dagizuela; oneitatik zuen buruak gorde ba'dagizuez, ondo egingo dozue. Agur".

BIALDUAK ANTIOKIA'N

30. Beraz, areik urten eta Antiokia'ra jatsi ziran: eta laguntaldea (*elizarrak*) baturik, idazkia eskuratu eutseen.

31. Eta irakurri ebenean, pozez bete ziran alako pozkariak*.

32. Judas ta Silas'ek be, igarle ziran-eta, anaiak itzaldi askoz poztu ta berotu ebezan.

33. Eta an egonaldi bat eginda, bialdu ebe-

* Galtzorian: galdu-zorian.

* Zama edo sorta: carga.

* Pozkari: consuelo.

zanakana (*Apostoluakana*) bakez anaiak atzera bialdu ebezan.

34. Baiña Silas'ek an gelditzea obetzat izan eban, eta Judas joan zan bakarrik.

35. Paulo ta Bernabe, barriz, Antiokia'n gelditu ziran, beste askogaz batera Jaunaren itza irakatsi ta iragarten.

PAULO'REN BIGARREN JOANALDIA

36. Egun batzuk geroago, Paulo'k Bernabe'ri esan eutsan: "Goazen barriro be Jaunaren itza iragarri dogun uri guztietan zear, anaiak zelan diarduen ikustera".

37. Eta Bernabe'k Markos eritzan Jon be beragaz eroan egien nai eban:

38. Paulo'k, ostera, Panfilia'tik areikandik banandu zanez ta egikizun aretan lagun izan ez yaken ezkeru, ori ez eban onartzen.

39. Eztabaida ori zala-ta, alkarregandik banandu egin ziran; eta Bernabe, beragaz Markos arturik, itxasoz Txipre'ra joan zan.

40. Paulo'k, barriz, laguntzat Siles aukeraturik, bere bidea artu eban, Jaunaren eskarrari (*graziari*) anaiak emon eben ezkeru.

41. Siria'n eta Zilizia zear ibilli zan, Elizak sendotzen, (eta Apostoluak eta zaarrak aginduriko guztia heteteko agintzen) (1).

(1) Kaku barruetako itzok, Vulgata'k bakarrik dakaz.

XVI

PAULO TROADE'RA DOA, TIMOTEO
LAGUN DAUALA

1. Eta andik, Derbe ta Listra'ra eldu zan. Timoteo izeneko ikasle bat zan an, ama judar sinistunaren eta aita gerkar baten semea,

2. ta, Listra ta Ikonio'ko anaien autorrez, gizon jatorra.

3. Au Paulo'k beragaz joan zeiten nai izan eban: eta beragaz arturik, erdaindu* egin eban, alde areitako judarrai eder egitearren: aren aita gerkarra zana guztiak ekien-eta.

4. Eta uriz-uri ebiltzala, Apostoluak eta Zarrak Jerusalem'en artutako erabagiak bete egiezala irakasten eutseen.

5. Onela, elizak sinismenez sendoago ta lagunez ugariago egiten ziran egunero.

6. Eta Frijia ta Galazia lurraldea igaro ebean, Jaungoikoaren itza Asia'n iragartea Espiritu Santuak galerazo egin eutsen.

7. Eta Misia'ra eldu ziranean, Bitinia'ra joan nai izan eban; baiña Jesus'en Gogoak (*edo Espirituak*) ez eutsen ori itzi.

8. Ta Misia igarota, Troade'ra jatsi ziran.

9. Gabez Paulo'k ikuspen bat izan eban: mazedoniar gizon bat, aurrez-aurre zutik jarriarik, erreguz zirautsan: "Zatoz Mazedonia'ra ta lagun zakiguz".

* Erdaindu: circuncidar.

10. Ikuspen au ikusita, bereala Mazedonia'ra joatea erabagi genduan (1), Barri Ona angoai iragarteko Jaungoikoak dei egiten euskulakoan.

MAZEDONIA'N: LIDIA

11. Beraz, Troade'tik urtenda, Samotrazia'ra zuzen etorri gintzazan itxasoz, ta biaramonean Napoles'era;

12. ta andik Mazedonia'ko lenengo uri ta *erromarren* koloni bat dan Filipos'era. Ta uri aretan egun batzuetan gelditu gintzazan.

13. Larunbatez uritik kanpora urten gintzazan, ibai-ondora, otoi-tokia zalakoan; eta an jerririk, ara batutako emakumeakaz izketan giarduan.

14. Lidia izeneko emakume bat guri entzuten ziarduan: Tiatira'ko purpura-saltzaille ta jaungoikozalea zan; eta Jaunak biotza edegi eutsan. Paulo'k iñoana ontzat artu egian.

15. Eta bere etxeoakaz batera bateatua izan zanean, erregu au egin euskun: "Jaunaganako zintzoa nazala uste ba-dozue, nire etxean sartu ta gelditu zaiteze". Ta nai-ta nai ez, ara joateko beartu genduzan.

NESKAME AZTIA*

16. Eta otoi egitera giñoiazala, azti-txerrena eukan neskame bat urten yakun bidera; onek be-

(1) Aurrerantzean idazti onen egillea, Lukas Deuna, Paulo'ren laguntzaille da.

* Azti: mago, adivino.

re ugazabai irabazi aundia emoten eutsen igar-
ketan.

17. Onek (*neskameak*), bada, Paulo'ri ta gu-
ri jarraiturik, deadarrez iñoan: "Jaungoiko al-
tsuaren morroi dira gizon oneik, eta osasun-bidea
iragarten dautsue".

18. Ta ori egun askotan egiten eban. Azke-
nez Paulo'k, aspertuta txerrenagana biurturik,
esan eutsan: "Jesu-Kristo'ren izenean, *emakume*
onegandik urten adilla agintzen auat". Ta bertan-
xe urten zan.

19. Irabazteko ustea galdu yakela aren uga-
zabak ikusi ebenean, Paulo ta Silas'i eskua eza-
rirrik, nagusiakana eroan ebezan:

20. eta agintariakana aurkezturik, esan eben:
"Gizon oneik judarrak dira, ta gure erria naasten
diardue:

21. ta guk, erromarrok, ezin artu ta bete dai-
k eguzan oiturak iragarten dauskuez".

22. Ta gizataldea arein aurka jagi zan: eta
nagusiak, euren (*bion*) soiñekoak urraturik, areik
zigorkadaz astindu egiezala agindu eben.

23. Eta ainbat zigorkada emon ondoren, es-
petxean sartu ebezan, arduraz euki egizala zain-
tzailleari agindurik.

24. Onek (*zaintzailleak*), agindu au artuta,
espetxe barru-barruan sartu ebazan, arein oiñak
oiñaze-tresnaz estuturik.

25. Baiña gaberdian, Paulo ta Silas otoitan

ziarduela, Jaungoikoa goresten eben: eta espetxe-
koak entzun egiten ebezan.

26. Onetan, bat-batean ikaragarritzko lurrika-
ra sortu zan, espetxeko oiñarriai be dardar era-
giñik: eta beingoan ate guztiak edegi ta lotzeko
tresnak askatu egin yakeezan.

27. Zaintzaillea iratzartu ta espetxeko atek
zabalik ikusi ebazanean, ezpata artu ta bere bu-
rua il nai eban, espetxekoak iges egin ebelakoan.

28. Baiña Paulo'k deadarrez esan eutsan: "Ez
kalterik egin zure buruari, guztiok ementxe ga-
goz-ta".

29. Orduan, argia eskaturik, barrura sar-
tu ta Paulo ta Silas'en oiñetan auzpeztu zan ika-
raz.

30. Eta areik kanpora atarata, esan eutsen:
"Jaunak!, zer egin bear dot nik gaizkatze-
ko?" (1).

31. Areik esan eutsoen: "Sinistu egizu Jesu
-Kristo Jaunagan, ta zu ta zure etxeko guztiak
gaizkatuko (*salbauko*) zaree".

32. Eta Jaunaren itza berari ta bere etxeko
guztai irakatsi eutseen.

33. Eta arek, gau ordu aretan beragaz eroa-
nik, zauriak garbitu eutsezan, eta hereala berak
eta bere etxeko guztiak bateoa artu eben.

34. Eta bere etxera eroanik, maia atondu eu-
tsen; eta Jaungoikoa'gan sinisturik, etxeko guz-
tiakaz poztu zan.

(1) Gaizkatzeko: zerua irabazteko.

35. Eta egundu zanean, agintariak txiñelak bialdu eutsoezan, esanaz: "Askatu egizuz gizon orreik".

36. Zaintzailleak Paulo itz onein jakitun egin eban: "Agintariak zuek askatu zagiedazala agindu dauste; beraz, urten orain eta zoaze bakean".

37. Orduan, Paulo'k *geznariai** esan eutsen: "Erromar seme garala, auzi бага agirian gu zigorkadaz astindu ondoren, espetxean sartu genduezan; eta orain ixillean kanpora bialtzen gaitue? Ez, orixe! Datozela eurak, eta atara gagiezala".

38. Ta txiñelak itzok agintariari erioan eutseezan; eta oneik, erromarrak zirala entzunda, bildurtu egin ziran:

39. eta parka-eske areikana joan ziran: eta andik atarata, uritik urten zeitezela eskatzen eutsen.

40. Eta espetxetik urtenda, Lidia'ren etxean sartu ziran; eta anaiak ikusi ta poztu ondoren, alde egin eben.

XVII

PAULO TESALONIKA'N

1. Anfipolis ta Apolonia zear igarorik, Tesalonika'ra eldu ziran; judarrak sinagoga bat eukenan.

* Geznari: mensajero.

2. Eta Paulo'k, oi ebanez, areikana sartuta, iru larunbatez Idazti Deunai buruz eztabaidan ziarduan,

3. Kristo'k oiñazeak jasan eta illen artetik berbiztu zedin bearrezko izan zala, arei adierazo ta erakutsirik: "Kristoa, barriz, nik iragarten dautsuedan Jesus bera da".

4. Areitariko batzuek sinistu eben, eta Paulo ta Silas'egaz alkartu ziran, baita jaungoikozale ta gerkarretariko beste askok be, ta andera nagusietariko ez gutxi.

5. Judarrak, barriz, bekaitzak* eraginda, alperkeritan ziarduen gizon gaizto batzuk irabazi ta laguntaldea egiñik, uria naastu egin eben; eta Jason'en etxea oldarturik*, erriaren aurrera eroan nai ebezan.

6. Eta idoro ez ebezanean, Jason eta anai batzuk uriko agintariakana indarrez ekarri ebezan, deadarka esanaz: "Lurbira osoa naasten diarduen oneik, onaxe be etorri dira;

7. ta Jason'ek bere etxean artu dauz: guzti oneik Kaiser'en aginduen aurka diardue, beste errege bat ha-dala, Jesus, iragarten".

8. Itzok entzutean, erri ta agintariak axatu egin ebezan.

9. Eta Jason eta besteakandik ustebidea* artu ondoren, askatu egin ebezan.

* Bekaitz: envidia.

* Oldartu: acometer, atacar.

* Ustebide: fianza, satisfacción.

PAULO, BEREAN

10. Eta anaiak lenbaitlen Paulo ta Silas gabez Berea'ra bialdu ebezan. Eta ara eldu ziranean, judarren sinagogan sartu ziran.

11. Oneik, barriz, Tesalonika'koak baiño izakera obekoak ziran, eta itza gogo biziz artu eben, Idaztiak egun oro aztertuaz, esaten yakena egia ete zeitekean ala ez.

12. Eta areitariko askok sinistu eben, baita gerkarretariko andera nagusi ta gizonetarik ez gutxi be.

13. Baiña Paulo'k Jaungoikoaren itza Berea'n be iragarri ebala Tesalonika'ko judarrak jakin ebenean, araxe joan ziran, erria naastu ta axatzeko.

14. Baiña bereala anaiak Paulo itxasoruntz aldendu zedilla egin eben; Silas ta Timoteo, barriz, bertan gelditu ziran.

15. Eta Paulo'ri lagun egiten joan ziranak, Atenas'eraiño eroan eben; eta Silas ta Timoteo beragana lenbaitlen etorri zeitezen agindua arturik, joan egin ziran (*Paulo'ren lagunak*).

ATENAS'EN

16. Eta Paulo Atenas'en arein zain egoala (1), barruan gogoia erreten eukan, uri osoa guzurrezko jaungoikoen menpeko zala ikusirik.

17. Eta sinagogan judar eta Jaungoikozalea-

(1) Arein zain: Silas ta Timoteo'ren zain.

kaz eztabaidan ziarduan, baita egun oro enparantzian be, an egoten ziranakaz.

18. Epikuri ta Estoikar jakintzale batzuek aregaz (*Paulo'gaz*) eztabaidan ziarduen; eta batzuek iñoen: "Zer esan nai ete-dau barritsu onek?". Eta beste batzuek: "Jaungo'ko arrotzen iragarle dirudi", Jesus ta herbizkundera iragarten eutsen-eta.

19. Azkenez, ari eldurik, Areopago'ra (1) eroan eben, esanaz: "Jakin ete daikegu zein dan iragarten dozun ikasbide barri ori?"

20. Gure belarrietara gai barriak jarten dauskuz-ta, gaiok zer esan nai daben jakin nai dogu".

21. (Atenastar guztiak eta an bizi ziran arrotzak* ezerean ardurarik ez eben, barriren bat esan naiz entzuteko baiño).

22. Orduan Paulo'k, Areopago-erdian zutik jarririk, esan eutsen: "Atenastarrok! Gauza guttietan zakusdez (*ikusten zaituet*) lartxo elizkoi.

23. Zuen jaungoikoen irudiak or-emen ikusten niarduala, altara-mai bat aurkitu dot, eta bertan idazkun au: JAUNGOIKO EZ EZAGU-NARI. Or ba, ezagutzeke gurtzen dozuen orixe iragarten dautsuet nik.

24. Lurbira* ta bertan diran gauza guztiak

(1) Areopago: Marte'ri (guda-jaungoikoari) eskiñita egoan uriko txatala, eliza ta guti.

* Arrotz: forastero.

* Lurbira: mundo.

egin dauzan Jaungoikoa, zeru-lurren Jauna izanik, ez da eskuz egindako elizetan bizi:

25. eta gizonen eskutik ezer ez daukanez, zer-bait artu bearrean be ez dago: Ber-bera da-ta bizitza, ta arnasa, ta dan-dana damotseia (*emoten dautsena*).

26. Arek gizon bakar bategandik gizadi osoa egin dau, lur osoan bizi dadin, bakoitzari bere aldi ta bizitoki-mugak ezarririk:

27. guztiak Jaungoikoaren billa ibilli zeitez, ausaz itxumustuka idoro eukienez*, gutariko bakoitzagandik urrin egon ezarren be.

28. Beragan bizi, igitu (*edo ibilli gabiltz*) ta izan gara-ta, zuetariko olerkari batzuek esan dabenez: *Aren jatorriko be ba-gara*.

29. Beraz, Jaungoikoaren jatorriko garan ezker, ez dogu uste izan bear jaungoikotasuna urre, zidar, arriaren antzeko, naiz erti-lanezko edo gizonak asmautakoa danik.

30. Baiña Jaungoikoak, jakiñezaldi* au goitik ikusita, edonun garbai (*damu*) izan daitezela dirautse orain gizon guztiai.

31. Eta aretarako gizon bat aukeraturik, gizadia epai zuzenez ebazteko eguna erabagi dau, gizon ori illen artetik berbizturik, sinisbidea guztiai emonda”.

32. Eta ildakoen berbizkundera entzun ebeanean, batzuek irri egiten eutsoen, eta beste ba-

* Idoro eukienez: como podían hallar.

* Jakiñezaldi au: tiempo de esta ignorancia.

* Idoro eukienez: como podían hallar.

tzuek iñoen: “Orretzaz beste baten entzungo zaitugu”.

33. Eta onela, Paulo’k alde egin eban arein artetik.

34. Orraitiño, batzuk, aregaz (*Paulo’gaz*) alkarturik, sinistedun egin ziran: areitariko bat, Dinisio Arcopajita be ba-zan, baita Damaris izeneko andera be, ta beste batzuk areikaz.

XVIII

PAULO, KORINTO’N

1. Arrezkero, *Paulo* Atenas’tik urten eta Korinto’ra etorri zan.

2. Eta an, Ponto’n jaiotako Akila izeneko judar bat eta Prizila, aren emaztea, aurkitu eban, Italia’tik gutxi zala etorritakoak: Klaudio *agintariak* judar guztiai Erroma’tik alde egin egien agindu eutselako. Ta areikaz batu zan.

3. Lanbide berbera ebenez —txabolagiñak ziran-eta—, areinean gelditu zan langille.

4. Larunbat oro sinagogan eztabaidan ziar-duan; eta (bere itzaldietan Jesus Jaunaren izena aitaturik (1)), judarrak eta gerkarrek zuritzen* ebazan.

5. Eta Mazedonia’tik Silas ta Timoteo eldu

(1) Maku barrukoa ez dakar Vulgata’k.

* Zuritu: convencer, persuadir.

ziranean, Paulo'k gartsuago iragarten eban, Kristoa Jesus zala judarrai irakasten.

6. Baiña areik ukatzen eta biraoka ziarduela, bere soñekoak astindurik, esan eutsen: "Zeuen buruen gain zuen odola; ni garbi naz; oraindik atzerritarrakana noa".

7. Ta andik urtenda, Tito Zuzena izeneko jaungoikozale baten etxean sartu zan, aren etxea sinagogaren aldamenean egoan-eta.

Orraitiño, sinagoga-buru zan Krispo'k, bere etxeko guztiakaz, Jaunaren sinistra etorri zan: eta Korintotar askok, entzun eta sinisturik, bateoa artu eben.

9. Orduan gau batez, Jaunak irudipenez Paulo'ri esan eutsan: "Ez izan bildurrik; itz egizu, ta ez isildu.

10. Neu nago zugaz-ta, eta iñok ez daustu kalterik egingo: uri onetan Niretzat lagun-talde aundia dot-eta".

11. Beraz, urtebete ta erdi antxe gelditu zan, arei Jaungoikoaren itza irakasten.

12. Baiña Galio Akaia'ko agintari zala, judarrak, alkaturik, Paulo'ren aurka jagi, ta auzitegira eroan eben,

13. esanaz: "Gizon onek Jaungoikoaren legearen aurka gorensten irakasten dautse".

14. Baiña Paulo bere buruaren alde itz egiten asi zaneko, Galion'ek judarrai esan eutsen: "Benetan, bidebagekeri edo gaiztakeri aundiren

bat ba'litz, bear danez entzungo zendukedaze, judarrok.

15. Baiña itz eta izen eta zuen legeko eztabidak ba'dira, zeuek ikusi, nik ez dot orrelakoe-tan epaille izan nai-ta".

16. Eta auzitegitik alde eragin entsen.

17. Orduan guztiak, Sostenes sinagogako buru zana artu ta auzitegi-aurrean jo egin eban (1); baiña Galion'ek ez eban jaramonik egin.

BARRIRO BE ANTIOKIA'N

18. Paulo, barriz, oraindik ainbat egun an egonda gero, ta anaiai azken-agurra egiñik, itxaso-z Siria'ra joan zan (baita Priszila ta Akila be); ta Zenkreas'en ulea moztu eban: eskeintza egin eban-eta (2).

19. Efeso'ra elduta, antxe itzi ebazan (3). Eta sinagogan sarturik, judarrakaz eztabaidan ziarduan.

20. Oneik aldi geiagoan gelditu zedilla eskatzen eutsoen; baiña arek, ezetz.

21. Eta arei azken-agurra egiñik, esan eutsen: "Datorren jai Jerusalem'en ospatu dagidan guztiz egoki yat. Etorriko nakizue barriro, Jaungoikoa lagun". Eta Efeso'tik urten zan.

(1) Iñok ez daki ziur Sostenes zegaitik astindu eben. Jon Krisostomo Deunak eta beste batzuek, orduko Paulo Deunaren ikasle zala diñoe.

(2) Au da: egindako eskeintzaren aldia amaitu yakan-eta.

(3) Priszila ta Akila.

22. Zesarea'ra elduta, *Jerusalem'era* igo zan; eta elizari agur egin ondoren, *Antiokia'ra* jatsi zan.

ALEJANDRIA'KO APOLO, EFESO'N

23. Aldiren bat an egin ondoren, urten zan; eta Galazia ta Frijia'ko lurraldeak ikusten zuzen-zuzen ibilli zan, ikasle guztiak *sinismenean* sendotzen ebazala.

24. Eta Apolo izeneko judar bat, semez Alejandria'koa, itz-etorritz ta Idazti Deuna ezagutzen gizon azkar-azkarra zana, Efeso'ra etorri zan.

25. Jaunaren bidea ondo ekian, eta Jesus'i dagokiona gogo biziz ta zeatz irakasten eban, Jon'en bateoa baiño ezagutu ezarren.

26. Eta sinagogan zabal-zabal itz egiten asi zan. Eta Priszila'k eta Akilas'ek entzun ebenean, eurakaz eroan eben, eta Jaunaren bidea zeatza-go azaldu utsoen.

27. Gero arek Akaia'ra joateko gogoa agerturik, orretarako anaiak adoretu egin eben, eta abegi onez artu egiela idatzi eutseen ikasleai. Eta ara eldu zanean, eskerraren (*graziaren*) laguntzaz fededunen alde asko egin eban:

28. judarrak agirian gartsu zuritzen* ebazan-eta, Kristo'a Jesus zala Idazti Deunaren bidez erakutsirik.

* Zuritu: convencer, persuadir.

XIX

PAULO EFESO'N

1. Apolo Korinto'n egoala, Paulo, goi-aldeko bazterrak aztertu ondoren, Efeso'ra eldu zan; eta ikasle batzuk an aurkiturik,

2. esan eutsen: "Sinismena artu zenduenean, Espiritu Deuna artu zenduen?". Eta areik erantzun utsoen: "Espiritu Deuna danik be ez dogu entzun".

3. Eta arek (*Paulo'k*) esan eutsen: "Zein bateo artu dozue, ba?". Ta areik erantzun utsoen: "Jon'en bateoa".

4. Orduan, Pedro'k esan eutsen: "Jon'ek damu-bateoaz bateatu eban, etorteko zan Jesus'egan sinistu egien erriari esanaz".

5. Au entzunda, Jesus Jaunaren izenean bateo artu eben.

6. Eta Paulo'k eskuak gaiñean ezarten eutsezala, Espiritu Deuna arein gaiñera jatsi zan, eta izkera arrotzez itz egiten eta iragarten asi ziran.

7. Amabiren bat gizonezko ziran guztiz.

8. Gero, Paulo'k, sinagogan sarturik, bildur baga itz egiten eban iru illabetez, Jaungoikoaren erreinuari buruz arei argia emoten.

9. Baiña areitako batzuk, gogorturik, ez eben sinistu, ta Jaunaren ikashidea erriaren aurrean madarikatzen eben; orduan, areikandik aldendu-

rik eta ikasleak bakarrean arturik, Tirano izeneko baten ikastegian egun oro irakasten eutsen.

10. Urte bitan egin eban ori; eta orrela, Asia'n bizi ziran guztiak, judar eta gerkarrak, Jaunaren itza entzun eban.

11. Eta Jaunak Paulo'ren hidez arrigarrizko mirariak egiten ebazan.

12. Eta *Paulo'k* soñean erabilitako zapitxo ta gerri-oialak geisoai ezarrita, bereala oiñazeak aldendu ta txerren gaiztoak areikandik urten egi-ten ziran.

JUDAR ARAOLARIAK*

13. An-or txerrenak jaurtiten ziarduen judar batzuek be, txerrendunen gaiñera Jesus Jaunaren izena esaten asi ziran, esanaz: "Paulo'k iragarten dauan Jesus'en indarrez agintzen dautsuet".

14. Au egiten ziarduenak, barriz, Szeba izeneko abade-buru judar baten zazpi seme ziran.

15. Baiña txerren gaiztoak, erantzunik, esan eutsen: "Jesus ba-dazaut (*ezagutzen dot*); Paulo be ba-dakit nor dan; zuek, ostera, nor zaree?".

16. Ta txerren gaiztoa beragan eukan gizona arein gaiñera jausi zan, eta bien jabe egiñik, azpiratu egin ebazan; eta etxe aretatik biak billosik eta zaurituta iges egin eban.

17. *Jazo* au Efeso'n bizi ziran judar eta gerkar guztiak jakin eban; eta guztiak bildurtu egin ziran, eta Jesus Jaunaren izena goratu eban.

* Araolari: exorcista.

18. Eta sinistedun asko norberaren pekatuak autortu ta erakustera etozan.

19. Aztikeriak* erabili izan ebezan askok be, euren idaztiak ekarri ta guztien aurrean erre ebezan; idazti arein ordaiña atarata, barriz, berrogei ta amar milla denariokoa zala ikusi eban (1).

20. Onela, indartsu asi ta sendotzen zan Jaungoikoaren itza.

21. Arazook amaituta, Paulo'k, Espiritu Santuaren argiz, Mazedonia ta Akaia zear, Jerusalem' era joateko asmoa artu eban, esanaz: "An egonda gero, Erroma'ra be joan bear dot".

22. Eta bere laguntzaille bi, Timoteo ta Erasto, Mazedonia'ra bialdurik, bera aldi baten Asia'n gelditu zan.

EFESO'KO ZALAPARTA*

23. Baiña aldi aretan, Jaunaren bidea zala ta, zalaparta bat sortu zan, eta ez txikia sortu be.

24. Demetrio izeneko zidargin batek, Diana'ren zidarrezko elizatxoak (2) egiñik, langilleai irabazi ederrak ekarten eutsezan.

25. Beraz, onei ta onetariko lanetan ekiten eutsen langilleai dei egiñik, esan eutsen: "Gizo-

(1) Denario bakoitza: urrezko peseta bat.

(2) Eliz-iruditxoak.

* Aztikeri: artes mágicas.

* Zalaparta: alboroto.

nok!, ba-dakizue lanbide onetatik datorkiguna gure irabazia.

26. Ba-dakutsue ta ba-dantzuzue*, barriz, Paulo orrek bere irakatsiaz, Efeso'n bakarrik ez, Asia geienean bere bai, jaungoikoakandik lagun asko aldendu dauzala. *Ez dirala jaungoiko eskuz egiten diranak*, esanaz.

27. Eta gure ogibidea* galtzea es da oker bakarra izango: Diana aundiaren eliza hera be, ez dau iñok aintzat artuko, ta Asia osoak eta lurbera osoak ospez gurtzen daben *Diana* hera, lurrrera jausiko da".

28. Itzok entzunda, guztiak asarrez bete ziran, eta deadarka iñoen: "Aundia da Efeso'tarren Diana".

29. Uri osoa naaste batez jarri zan; eta guztiak batera oldarka* antzokirantz (*teatrorantz* (1)) joan ziran, Gaio ta Aristarko, Paulo'ren bide-lagunak, eurakaz arturik.

30. Paulo'k erriagana aurkeztu nai eban; baiña ikasleak ez eutsoen itzi.

31. Asia'ko nagusietariko batzuek be, Paulo'ren adiskideak, ez zedilla antzokian sartu eskatu eutsoen.

(1) Erria batzen zan tokia.

* Ba-dakutsue ta ba-dantzuzue: ikusten eta entzuten dozue...

* Ogibide: profesión.

* Oldarka: impetuosamente.

32. Eta batzuek onela ta besteak arela, deadarka ziarduen; batzarra naaste utsa zan, eta geienak ez ekien zetarako batu izan ziranik.

33. Bitartean, gizatalde-artetik judarrak Alexander atara eben bultzaka guztien aurrera. Alexander'ek, barriz, isildu zeitezen eskuaz kiñu egiñik, erriari arazoa azaldu nai eutsan.

34. Baiña judarra zala jakin ebenean, guztiak batera biren bat ordu deadarka ziarduen: "Aundia da Efeso'ko Diana!".

35. Noizbait idazkariak, erria baretu ondoren, esan eutsen: "Efesotarrok! Nok ez daki Efesotarren uria, Diana zerutik jatsi zan ezkerro, aren gurtzaille dana?"

36. Beraz, au ezin ukatu daiteken ezkerro, geldirik egotea ta ezer ariñegi ez egitea egoki yatzue.

37. Ekarri dozuezan gizonok elizlapur ez dirata, ezta zuen goiko anderaren biraolari be.

38. Demetrio'k eta aren lankideak norbaiten aurka auzigairik ba'dabe, barriz, ba-dira orretarako auzitegi ta agintariak; alkar salatu begie.

39. Baiña beste arazoren bat ba'dakazue, batzarre egokian erabagi daiteke.

40. Gaurko *zalaparta* onegaitik be, matxiñar-tzat salatuak izateko zorian gagoz; batzar au onartzeko aitzeki zuzenik ezin erakutsi daikegu -ta". Au esanda, batzarra bialdu egin eban.

XX

PAULO, TROADE'N

1. Zalaparta amaitu zanean, Paulo'k ikasleai dei egin eta burubide* batzuk emon ondoren, azken-agurra egin eutsen, eta Mazedonia'ra urten zan.
2. Eta lurralde areitan zear ibilli ta angoak itzaldi askoz sendotuta gero, Grezia'ra etorri zan.
3. An iru illabete eginda, Siria'ra itxasoz joateko asmotan egoala, judarrak zelatak* gertatu eutsoezan: eta orregaitik, Mazedonia'ra bihurtzea erabagi eban.
4. Aregaz Pirro'ren seme Sopatro Berea'tarra, ta Aristarko ta Sekundo tesalonikatarrak, Gaio Derbe'tarra, ta Timoteo, ta Tikiko ta Trofino asiarrak joiazan.
5. Oneik, aurreraturik, Troade'n gure zain egozan.
6. Gu, barriz, Opil-egunen ondoren, Filipos'tik itxasoz Troade'ra jo genduan eta bost egunen barruan areikana eldu gintzazan, eta an zazpi egun gelditu gintzazan.
7. Lenengo astegunean (1), ogi-zatiketarako ikasleak batuta gengozala, Paulo'k arei itz egiten ziarduan, eta itzaldia gau erdirarte luzatu zan, biaramonean joan egin bear eban-eta.

(1) Igandean.

* Burubide: consejo.

* Zelata: acechanza.

8. Baturik gengozan goiko batzar-gela aretan, argi asko ziran.
9. Eta Eutiko izeneko mutiko bat, leio-gaiñean jzarri zan; eta Paulo'k itzaldia luzatzen eban artean, *mutilla* lo-zorroak artu eban; eta loak eraginda, irugarren etxe-oiñetik beera jausi zan, eta illotzik jaso eban.
10. Aregana jatsirik, Paulo gaiñera etzun yakon; eta a besarkaturik, esan eban: "Ez larritu, bizi da-ta".
11. Igo zan barriro, ogia artu ta jan eban; eta eguna argitu arte itz ugari eginda, joan zan andik.
12. Mutikoa, barriz, bizirik eroan eban, eta pozez bete ziran.

PAULO, MILETO'N

13. Gu, barriz, ontzian sartu ta itxasoz Asson'era etorri gintzazan, Paulo'ren zain egoteko: berak arelaxe agindu euskun-eta, berak bidaldia oiñez egiten eban artean.
14. Eta Asson'en batu yakunean, gugaz artuta, Mitilene'ra etorri gintzazan:
15. andik, biaramonean, itxasoz Kio aurrera eldu gintzazan, eta urrengo egunean Samo'ra: ta Trogilio'n zerbait geldituta, urrengo egunean Mileto'ra eldu gintzazan.
16. Efeso'n gelditzeke aurrera joatea erabagi eban Paulo'k, Asia'n luzaro gelditu ez zedin:

al ba'litz, Jerusalem'en Pentekostes egunerako egon nai eban-eta.

17. Mileto'tik, elizako zaarrenak beragana etorteko deia bialdu eban Efeso'ra.

18. Ta areik etorri ta guztiak batu ziranean, esan utsen: "Ba-dakizue zelan izan nazan zuek aldian guztian Asia'n sartu nintzan lenengo egunetik,

19. Jaunaren otseintzari apal-apal ekiñez, ta negar-malko artean, nire aurka judarrakandik sortu yatazan zoritxarren erdian.

20. Ezer estaltzeke, egoki izan yatzuen guztia agirian eta etxez-etxe esan eta irakatsi dautsuet,

21. judar eta gerkarrai Jaungoikoaganako damua ta Jesus gure Jaunaganako sinistea iragarri.

22. Orain, ba, Gogoak (*Espiritu Santuak*) eraginda, Jerusalem'era noa, an jazoko yatanik ez dakidala.

23. Auxe bakarrik esan daiketsuet, Espiritu Sautuak uri guztietan diraustana: Jerusalem'en estuntza ta nekeak jasan bear izango dodazala.

24. Baiña orrei ez dautset bildurrik: ez dot nire bizitza nire burua (*arima*) haiño maiteago, onela nire elburua lortu ta Jesus Jaungoikoak artutako egikizuna bete dagidan, Jaungoikoaren eskarraren Barri Ona iragarteko *egikizuna*.

25. Ta orain, ba-dakit Jaungoikoaren errei-

ñaia iragarten etorri nakizuenetariko batek be ez dauana barrero nire aurpegia ikusiko.

26. Beraz, zuetariko iñor galdu ba'dadi, ni ez nazala errudun autortzen dautsuet gaur:

27. Jaungoikoaren asmo guztiak zuei iragarten ez naz isildu-ta.

28. Zeuon ardura izan egizue, baita artalde osoarena be, Jaungoikoak bere odolaz irabazitako Eliza larratzeko, Espiritu Deunak orretan zaintzaille jarri zaitue-ta.

29. Ba-dakit, ni joan naitenean, otso zakarrak zuen artera sartuko dirana, artaldea banatzera.

30. Zuen artetik be jagiko dira batzuk, okerkeriak esaten, ikasleak eurakana eroan dagiezan.

31. Beraz, ernai egon, eta gogoratu egizue iru urtetan izan nozuela gau ta egun aspertzeke zuetariko bakoitzari negarrez irakatsiak emoten.

32. Eta orain be, anaiok, Jaungoikoari ta Aren eskarraren itzari (*agintzari*) eskintzen zaituet, *zuen osasuna* osotzeko ta zintzo guztiakaz batera jarauntsia* emoteko lain dan *Jaungoikoari*.

33. Iñoren zidarrik, ez urrerik, ez soñeko-rik ez dot nai izan,

34. zeuok dakizuenenez: niretzat eta nigaz izan diranentzat bear izan dan guztia, esku oneik irabazi dauste.

35. Edozetan erakutsi dautsuet, onela lan egi-

* Jarauntsi, ondore: herencia.

ñik, makalak jasan* egin bear dirala, ta Jesus Jaunaren itzak gogoratu, esan ebanean: "Artzea baiño emotea atsegiño da".

36. Au esanda, belaunikoturik, guztiakaz otoi egin eban.

37. Eta guztiak negar baten asi ziran; eta Paulo'ri samatik oraturik, mun egiten eutsoen,

38. "aren arpegia barriro ez ebela ikusiko" esan eutsenaz batez be atsekabetuta. Eta onetara, itxasontziragiño lagun egin eutsoen.

XXI

PAULO JERUSALEM'ERUNTZ

1. Areikandik alde eginda, zuzen-zuzen itxasoz Koos'era joan gintzazan, eta biaramonean Rodas'era, ta andik Patara'ra.

2. Eta Fenizia'rako joian itxasontzi bat idorota, bertan sarturik, itxasoruntz egin genduan.

3. Txipre-aurrera elduta gero, a ezkerretara itzirik, Siria'runtz jo genduan, eta Tiro'ra eldu gintzazan, ontziak an zama* itzi bear eban-eta.

4. Ta an ikasleak aurkiturik, zazpi eguneko egonaldia egin genduan; eta *ikasle* areik, Espiritu Santuaren argiz, Paulo'ri Jerusalem'era ez zedilla igo zirautsoen.

5. Egun areik igaro ziranean, gure bidea ar-

* Jasan: soportar.

* Zama: carga.

tu genduan, guztiak emazte ta umeakin uritik kanporaiño lagun egiten euskuela; ta itxasertzean belaunikoturik, otoi egin genduan.

6. Eta alkarri agur egiñik, ontzian sartu gintzazan; areik, barriz, euren etxeetara biurtu ziran.

7. Gure itxasbidea amaituta, Tiro'tik Ptolemaida'ra eldu gintzazan: eta anaiak agurtuta, areikaz egun bat egin genduan.

8. Biaramonean urten eta Zesarea'ra eldu gintzazan. Eta Barri Onaren zabaltzaille ta zarpiretariko *laguntzaille** zan Felipe'ren etxean sartu ta antxe gelditu gintzazan.

9. Onek lau alaba ebazan neska ta igarle.

10. Egun batzuk an gengozala, Agabo izeneko igarle bat eldu zan Judea'tik;

11. eta gugana etorririk, Paulo'ren gerrikoa artu ta bere esku-oiñak loturik, esan eban: "Auxe diño Espiritu Deunak: Gerriko onen jabe dan gizona, judarrak Jerusalem'en olantxe lotu ta atzeritarren eskuetan itziko dabe".

12. Au entzun genduan, guk eta toki aretan gengozanok, Jerusalem'era ez zedilla joan eskatzen geutsan.

13. Orduan, Paulo'k erantzun eta esan euskun: "Zetan diarduzue negarrez ta mintzen dozue nire biotza? Atxillotua izateko bakarrik ez, baita Jerusalem'en ilteko be gertu nago Jesus Jaunaren izenagaitik".

* Laguntzaille: diácono; **diaconus** itzak **laguntzaille** adierazoten dau-ta.

14. Eta gure asmotara ezin erakarri gendua-la ikusirik, bakean itzi genduan, esanaz: "Egin bedi Jaunaren naia!".

15. Eta egun batzuk geroago, biderako ger-tuta Jerusalem'eruntz urten gintzazan.

16. Zesarea'ko ikasle batzuk be geugaz etorri ziran, Mnason Txipre'tarra, aspaldiko ikaslea ta bere etxean artuko genduzana, eurakaz ekarrela.

JAKOB'ENEAN

17. Jerusalem'era eldu gintzazanean, anaiak abegi onez artu genduezan.

18. Biaramonean, Paulo Jakob'en etxean sar-tu zan gugaz, an zaarren guztiak baturik egozala.

19. Ta Paulo'k areik agurtu ondoren, Jaun-goikoak aren bidez atzerritarren artean egin eba-zanak banan-banan azaldu eutsezan.

20. Areik, a entzunda, Jaungoikoa goratu eben, eta Paulo'ri esan eutsoen: "Ba-dakutsu (*ikusten dozu*), anai, sinisten daben judarrak mi-llakak dirana, ta guztiak Legea artez beteten da-bena.

21. Orraitiño, atzerrian bizi diran judarrai, *Moises'en legetik alde egiteko*, irakasten dautse-zula entzun dabe zutzaz, baita umeak ez erdain-tzeko* be, ta *antxiñako* ekanduai ez jarraitzeko.

22. Beraz, zer egin bear ete-da? Gizataldea batuko da, urrean: etorri zarala entzungo da-be-ta.

* Erdaindu: circuncidar.

23. Egizu, bada, dirautsugun au: Lau gizon doguz euren buru-eskintza egin dabenak.

24. Oneik arturik, egizu zure garbikuntza areikaz, ta ordaindu egizu eskein-saria buruak moztu dagiezan; orrela guztiak ezagutuko dabe zutzaz entzun dana ez dala egia izan; bestetara baiño: zeuk be legea beteten dozula.

25. Sinistu dabenen atzerritarrai buruz, ba-rriz, idatzi dautsegu: guzurrezko jaungoikoai es-kiñitako janarietatik, odoletik, abere itotik eta aragikeritik alde egin dagiela erabagiz".

26. Orduan, Paulo'k gizon areik beragaz ar-tu ebazan, eta biaramonean areikaz garbikuntza eginda, elizan sartu zan, garbikunde-egunen amaia iragarteko, areitariko bakoitzaren oparia eskiñi zedin arte.

PAULO ATXILLOTUTA

27. Zazpi egunak amaitzerakoan, Asia'tik eto-rritako judarrak, *Paulo* elizan ikusirik, erri osoa naastu ta Paulo'ri eskua ezarri eutsoen,

28. deadarka esanaz: "Lagundu, Israeldar gi-zonok! Gizon au da edonun eta edonori, erri, le-ge ta toki onetzaz txarto esaten diarduana; one-tzaz gaiñera, atzerritarrak be elizan sartu dauz, toki au orrela loiturik".

29. (Trofimo Efeso'tarra urian ikusi izan eben-eta, Paulo'k elizan sartu ebala uste izan eben).

30. Uri osoa kezkaz jarri ta erria zalapartaz

batu zan. Eta Paulo'ri oraturik, elizatik indarrez atara eben: eta bereala ateak itsi ebezan.

31. Eta Paulo'ri bizia kentzeko asmotan ziar-duela, gudaiburuari barri au bialdu yakon: "Jerusalem osoa matxinada baten diardu".

32. Berealaxe *gudalburua*, gudariak eta eunburuak* beragaz artuta, areikana arin joan zan. Areik, barriz, gudaiburu ta gudariak ikusi ebezanean, ez eben geiago Paulo jo.

33. Orduan gudaiburuak, areikana urreraturik, ari (*Paulo'ri*) oratu ta katai biaz lotu egiela agindu eban: eta nor litzakean eta zer egin eban itandu eban.

34. Baiña gizataldearen artean batzuek bat eta besteak beste bat ifioen deadarka. Beraz, bertako zalapartagaitik ezer ezin jakin ebala-ta, torrera eroan egiela agindu eban.

35. Mailletara eldu zanean, barriz, gudariak besoetan artuta eroan bear izan eben, erriaren oldarragaitik*:

36. erriko gizataldeak jarraitzen eutsan-eta, "Il ori!" deadarrez.

37. Eta torre-barruan sartzerakoan, Paulo'k gudaiburuari esan eutsan: "Zillegi* yat zerbait zuri esatea?". Ta gudaiburuak erantzun eutsan: "Gerkeraz ba-dakizu?"

38. Zeu ete zara lengo egunetan naaste bat

* Eunburu: eun gudarien buru zana, centurión erderaz.

* Oldar: violencia.

* Zillegi izan: ser lícito.

biztu ta lau milla gizon gaizkille basamortura eroan ebazan ejiptoarra?".

39. Eta Paulo'k erantzun eutsan: "Ni, izan be, judarra naz, Zilizia'ko Tarso'n jaioa, uri eza-guneko uritarra. Baiña itzi egidazu, arren, erriari itz egin dagiodan".

40. Eta gudaiburuak itzi eutsanean, Paulo'k, mailletan zutik, erriari eskuaz isiltzeko kifiu egin eutsan. Eta guztiak isil-isilik gelditu ziranean, eberkeraz itz egin eban, esanaz:

XXII

PAULO'REN ITZALDIA

1. "Nire anai ta gurasook: entzun egizue orain nire alde esan bear dautsuedan au".

2. Eta eberkeraz egiten eutsela entzun ebe-nean, isillago gelditu ziran.

3. Eta esan eban: "Judarra naz ni, Zilizia'ko Tarso'n jaioa; baiña uri onetan azitakoa, ta Gamaliel'en oiñetan gure asaban legean ikasia; Jaungoikoaren Legearen zaintzaille gartsua, gaur zuek guztiok zarenez.

4. Ikasbide onen jarraitzailleak eriotzaraiño jazartu* nebazan, gizon eta emakumeak atxillotu ta espetxean sarturik,

5. abade-buruak eta zaar guztiak nitzaz autoren egin daikeenez. Eta anaientzako idazkiak

* Jazartu, jazarri: perseguir.

areikandik artuta, Damasko'ra niñoian bertakoak lotuta Jerusalem'era ekarteko, zigortuak izan zedizan.

6. Eta ara niñoiala ta eguerdian Damasko'ra urreratu nintzala, bat-batean zeruko argi bizi batek inguratu nenduan:

7. eta lurrera jausirik, abots au entzun neban niri esaten: "Saulo, Saulo!, zegaitik jazarten nozu?".

8. Orduan, nik erantzun neban: "Nor zara zu, Jauna?". Ta esan eustan: "Zuk jazarten nozun Jesus Nazaretarra naz Ni".

9. Nigaz egozanak argia, bai, ikusi eben; baiña nigaz itz egiten eban abotsa ez eben entzun.

10. Eta esan neban: "Zer egingo dot, Jauna?". Ta Jaunak esan eustan: "Jagi ta zoaz Damasko'ra; antxe esango dautsue egin bear dozun guztia".

11. Eta arelako argi bizi az ezer ikusten ez nebala, lagunai eskutik oraturik, Damasko'ra eldu nintzan.

12. Orduan, Ananias izeneko ta bertako judar guztien ederra eukan gizon zintzo ta legezale batek,

13. nigana etorri ta urreraturik, esan eustan: "Saulo, anai ori!, ikustea artu egizu". Ta bertantxe nik bera *argi-argi* ikusi neban.

14. Orduan, arek (*Ananias'ek*) esan eustan: "Gure asaben Jaungoikoak aukeratu zaitu bere

gogoia ezagutu, Zuzena (1) ikusi ta Aren agotiko abotsa entzuteko:

15. ikusi ta entzun dozun guztia, gizon guztien aurrean autor egin bear izango dozu-ta.

16. Onezkero, barriz, zegaitik zagoz geldi? Jagi zaitetz ta bateoa artu egizu, ta zure pekatuetatik garbitu zaitetz, Aren izena deiturik (*esanaz*):

17. Eta Jerusalem'era biurtu ondoren, elizan otoi egiten niarduala, zorabiatuta gelditu nintzan:

18. eta A (*Jesus*) ikusi neban, niri ziraustala: "Alde egizu laster eta arin Jerusalem'dik: Nitzaz egin daiezun autorra, ez dabe aintzat artuko-ta".

19. Nik erantzun neutsan: "Jauna, eurak badakie neu nintzana zure sinisterra etozanak espetxean sartu ta sinagogetan zigortzen nebazana:

20. ta zure autorle Esteban'en odola isurten zanean, neu be antxe nengoana, ta onartzen nebana, ta a ilten eben soñekoak zantzen nengoana".

21. Baiña esan eustan: "Zoaz: urriñeko atzeritarrakana bialduko zaitut-eta".

22. Auxe esan arte entzuten ziarduen; baiña orduan deadarka asi ziran, esanaz: "Kendu lurretik orrelako ori; ez da bidezko orrelakorik bizi dadin-eta".

(1) Zuzena: Kristo.

23. Arela oiuka egozala, ta euren soiñekoak urratzen eta autsa aizetara botaten ziarduela,

24. gudaiburuak Paulo torrera eroan egiela ta zigorkadaz astindu ta oiñazetu egiela agindu eban, aren aurka arelako deadarrak zegaitik egi-ten ebezan jakin egian.

25. Ugalez estutu ebenean, Paulo'k aurrean egoan eunburuari esan eutsan: "Zillegi yatzue Erromar gizona epairik bage zigorkadaz astintzea?".

26. Eta eunburuak ori entzun ebanean, gudaiburuagana joan eta adierazo egin eutsan, esanaz: "Ikusi egizu egiteko dozuna, gizon ori Erromarra da-ta".

27. Eta gudaiburuak, *Paulo'gana* etorrita, itandu eutsan: "Esan egidazu: Erromarra zara?". Ta *Paulo'k* esan eutsan: "Bai".

28. Gudaiburuak erantzun eutsan: "Nik uribide* ori dirutza aundiaz jaritsi dot". Ta *Paulo'k* esan eutsan: "Nik, barriz, jaiotzaz".

29. Eta berealaxe aldendu ziran aregandik a oiñazetu bear ebenak: eta gudaiburuua bera be larritu egin zan, berak lotu ebana Erromarra zala jakin ebanean.

30. Biaramonean, judarrak zegaitik salatu eben garbi jakin nairik, lokarriak kendu eutsazan, eta abade-buruak eta batzar osoa batu zeitela agindu eban; eta Paulo ekarririk, arein aurrean aurkeztu eban.

* Uribide: ciudadanfa.

XXIII

PAULO BATZAR-AURREAN

1. Paulo'k, batzarrari begira jarririk, esan eban: "Anaiok! Nik zintzo-zintzo otseindu izan dot Jaungoikoa gaur arte".

2. Onetan, Ananias abade-buruak bere ondo-koai *Paulo* agoan jo egiela agindu eutsen.

3. Orduan, Paulo'k esan eutsan: "Zeu, bai, zuritutako orma ori, zaurituko zaitu Jaungoikoak: eta zeu zagoz legearen arauz ni epaitzeko, ta legeaz kontra jo nagien agindu dozu?".

4. Ta an egozanak esan eutsoen: "Jaungoikoaren abade-buruua madarikatzen dozu?".

5. Eta Paulo'k esan eutsen: "Ez nekian, anaiok, abade-buruua zanik; idatzita dago-ta: Zure erriko buruzagia ez dozu madarikatuko".

6. Paulo'k, batzarreko alderdi bat parisetorrena, ta bestea sadukeotarrena zana jakiñik, batzar-erdian deadarrez esan eban: "Anaiok! Ni parisetotarra naz, parisetotar semea; ta illen uste ta berbizkundea dala-ta, epaitua naz".

7. Au esan ebanean, eztabaida aundia sortu zan parisetotarren eta sadukeotarren artean, eta gizataldea banandu egin zan.

8. Sadukeotarrak berbizkunderik ez dagoala diñoe, ezta Aingerurik, ez Gogo (*edo Espiriturik*) be; parisetotarrak, barriz, bata ta bestea autortzen dabez.

9. Ikaragarritzko zarata sortu zan; eta pari-

seotarteko idazlariak jagirik, eztabaidan iñoen: "Ez dogu okerrekorik idoroten gizon onegan: nok daki Espiritu edo Aingeruren batek itz egin dau-tsan be? Ez daiogun Jaungoikoari gogor egin!"

10. Eztabaida aundiagoa egiñik, gudalbu-ruak, Paulo zatitu egien bildurrez, aregana (*Paulo'gana*) jatsita, arein artetik atara ta torrera eroan egiela agindu eutsen bere gudamai.

11. Urrengo gabeen Jaunak, *Paulo'ri* agertu-rik, esan eutsan: "Egin gogor! Jerusalem'en autor egin daustazunez, Erroma'n be egin bear izango daustazu-ta".

JUDAR BATZUK PAULO'REN AURKA

12. Egundu zanean, judar batzuek, alkartu-rik, Paulo'ri bizia kendu egioen arte ezer ez ebe-la jango ez edango, zin egin eben.

13. Berrogei gizon baiño geiago ziran zin ori egin ebenak.

14. Eta abade-buru ta zaarrakana joan ziran, eta esan eutseen: "Zin egin dogu ezer be ez jate-ko, Paulo'ri bizia kendu dagiogun arte.

15. Orain, bada, zuek batzarraren alde* gu-dalburuagana aurkeztu zaiteze, Paulo zuen aurre-ra biar atara dagian eskatzen, aregandik zerbait zeatzago jakin nai dozueta-ta. Gu, barriz, a (*Paulo*) eldu baiño len, ari bizia kentzeko gertu egon-gara".

16. Baiña Paulo'ren arrebaren semeak naske-

* Batzarraren alde: de parte del concilio.

ri* au entzun ebanean, joan zan, eta torrean sar-turik, Paulo'ri azaldu eutsan.

17. Eta Paulo'k, eunburuetariko bati dei egi-ñik, esan eutsan: "Mutil au gudalburuagana eroan egizu, barri bat emon bear dautso-ta".

18. Eunburuak mutilla artu ta gudalburua-gana eroan eban, esanaz: "Paulo atxillotuak mutil au zugana ekarri dagitzudan eskatu daust, zerbait zuri esateko dauala-ta".

19. Gudalburuak, mutilla eskutik artu ta eroanik, esan eutsan: "Zer dozu niri esateko?".

20. Mutillak esan eutsan: "Judarrak alkartu dira Paulo biar batzarrera bialdu dagizun zuri eskatzeko, aregandik zerbait zeatzago jakin nai dabela-ta.

21. Baiña zuk es sinistu, berrogei gizon bai-ño geiagok zelatak* jarri dautsoez-ta, ari (*Paulo'ri*) bizia kendu egioen arte ezer ez jan ez edate-ko zin-eginda; ta orain gertu dagoz, eskatzen dau-tsuena zuk emongo dautsazuela itxaroten".

22. Orduan, gudalburuak mutilla bialdu egin eban, azaldu eutsan au iñori be ez egiola esan agindurik.

23. Eta eunburu biri dei egiñik, esan eutsen: "Irugarren gaualdirako (1) berreun gudari, iruro-gei ta amar zaldizko ta berreun aztamakilladun Zesarea'ra joateko gertu eukizuez:

(1) Au da: gabeko bederatzietarako.

* Naskeri: trama, conspiración.

* Zelatak: acechanzas.

24. baita zaldiak be, gaiñean Paulo jarririk, Felix agintariagana osorik eroan dagien”.

25. (Izan be, judarrak *Paulo* artu ta il egien, gudaiburu bildur zan, gero guzur baltza ezarri egioen, diruaz saldu ebala esanik) (1). Eta idazki bat egin eutsan, auxe iñoala:

26. “Felix agintari oso bikaiñari, Klaudio Lisias’ek, agur.

27. Gizon oni judarrak oratu ta bizia kentzeko zorian ebela, areikana ni gudariakaz joanik, askatu egin neban, Erromarra zala jakinda gero.

28. Zegaitik salatzen eben jakin nairik, arein batzarrera eroan neban.

29. Eta arein legeko gora-berak zirala-ta salatzen ebela idoro (*jakin*) neban; baiña ez dala eriotzarako edo espetxerako errudun.

30. Eta judarrak zelatak gertu dautsoezala jakin dodanean, bereala zeugana bialtzen dautsut; eta salatzaillai be, auzia zeure aurrean garbitu dagiela esan dautset. Onik izan”.

ZESAREA’N

31. Beraz, gudariak emon yaken agindua berterik, Paulo artu ta gabez Antipatride’ra eroan eben.

32. Eta biaramonean, zaldizkoak aregaz (*Paulo’gaz*) joan zeitezen itzirik, torrera biurtu ziran.

(1) Kaku-barruko lerroak ez dakaz gerkerazko idaztiak, Vulgata’k baiño.

33. Zesarea’ra eldu ziranean, agintariai idazkiak emonik, Paulo be aren aurrera aurkeztu eben.

34. Agintariak idazkia irakurrita, zein erki-koa* zan itandu eutsan; eta Zilizia’koa zana jakinik,

35. esan eutsan: “Zure salatzaillak etorri daitezenean entzungo zaitut”. Eta Erodes’en jau-regian zaindu egiela agindu eban.

XXIV

PAULO, FELIX’EN AURREAN

1. Bost egunen buruan, Ananias abade-buru, zaar batzukaz ta Tertulio izlari bategaz etorri ta agintariagana Paulo’ren aurka aurkeztu ziran.

2. Eta Paulo’ri gei egiñik, Tertulo salatzen asi zan, esanaz: “Felix guztiz bikain ori! Zure bidez bake aunditan bizi garanez, ta zure arduraz oker asko zuzentzen dozuzan ezkeru,

3. beti ta toki guztietan onartzen dogu, gure eskarronik osoena agerturik.

4. Baiña luzeegi gogaikarri izan ez nakizun, zure ontasunagaitik apur baten entzun gagizuzala eskatzen dautsut.

5. Gizon au kaltegarri utsa dala idoro dogu: lurbira osoko judar guztiak naasten diarduala, ta Nazaretar alderdiko buru nagusi dala.

* Erki: provincia.

6. Baita eliza be loitzeko alegiñak egin dauz: ta atxilloturik, gure Legearen arauz epaitu nai izan dogu.

7. Baiña Lisias gudalburuak, bitartean sarturik, indar aundiz eskuetatik kendu euskun, eta zeugana bialdu eban;

8. beronen salatzaileok zugana etorri geitez an agindurik: zeuk hera epaituaz, orren aurka dirautsuguzan salakuntza guztiak ezagutu daikezuz”.

9. Esan eban au, judarrak be indartu egin eben, alaxe zala autortuaz.

10. Orduan, Paulo’k, itz egiteko baimena agintariagandik arturik, erantzun eban: “Aspaldiko urteotan erri onen epaille zarana jakiñik, nire burua gogo onez zurituko* dot.

11. Erraz jakin daikezunez, amabi egun baiño ez dira Jerusalem’era gur-egitera joan nintzala:

12. eta iñoiz ez nabe elizan iñogaz eztabaidan ikusi, ezta sinagogetan eta errian gizataldea batzen be:

13. Eta orain salatzen daustezanetatik ezertxo be ezin egiztu daiketzue.

14. Baiña auxe autortzen dautsut: oneik alderditzat artzen daben ikasbideari jarraiturik, nik nire asaben Jaungoikoa otseintzen diarduala, Legean eta Igarleetan idatzita dagoan guztia sinisturik:

* Zuritu: justificar, ajustar cuentas.

15. Jaungoikoagan ustea izanik, oneik be ba-dabenez, on eta gaiztoen berbizkundera izango dala.

16. Au dala-ta, nire burua Jaungoikoaren eta gizonen aurrean beti erru бага izateko arduratan nabil.

17. Baiña urte askoren buruan, nire erritarrai limosnak banantzen etorri naz, ta Jaungoikoari opariak eta eskeintzak egitera.

18. Eta onetan nengoala, bai, Asia’ko judar batzuek elizan garbiturik idoro nenduen; ez, ostera, gizataldea batzen, ezta zarataka be.

19. *Judar* oneik aurkeztu bear leukee (*litza-kez*) zure aurrean, eta nire salatzaileak izan, nire aurka zerbait ba’dabe:

20. edo-ta oneik eurok esan begie gaiztakeriren bat idoro eusten, euren batzarrean aurkeztu nintzanean,

21. arein erdian nengoala deadarrez esan neban au izan ez ba’dadi: *Illen berbizkundera dala-ta, epaitzen nozue zuek gaur*”.

EPAIA LUZATU

22. Orduan Felix’ek, gai au ondo ezagutzen ebanarren, auzia beste aldi baterako luzatu eban, esanaz: “Lisias gudalburua etorri daitenean ezagutuko dot zeatzago zuen auzia” (1).

23. Eta eunburuari Paulo bere zainpean artu egiala agindu eutsan, eta bigun jagon egiala,

(1) Vulgata’k, “entzungo zaituet”.

ta aregana (*Paulo'gana*) joatea aren ezagunetariko iñori be ez egiola galerazo.

24. Egun batzuk geroago, Felix bere emazte Drusila judarragaz *Zesarea'ra* etorri zan; eta Paulo'ri dei egiñik, Jesu-Kristo'ganako sinistez *itz egiten* entzun eban (*eutsan*).

25. Baiña zuzentasunaz, garbitasunaz* ta izango dan epaikundeaz jarduten eutsala, Felix'ek ikaratuta esan eutsan: "Oraingoz zoaz, ta aukera izan dagidanean dei egingo dautsut".

26. Eta askatasuna lortu egian, Paulo'gandik dirua artuko ebala uste izanik, beragana sarritan deitu ta aregaz itz egiten eban.

27. Baiña urte bi bete ziranean, Porzio Festo etorri zan Felix'en ordeko; ta Felix'ek, judarren ederra irabazi nairik, Paulo espetxean sartu eban.

XXV

PAULO'K KAISAR'EGANA JOTEN DAU

1. Festo, ba, erkira* elduta, iru egunen buruan *Zesarea'tik* Jerusalem'era igo zan.

2. Eta abadeburuak eta judarren nagusiak Paulo'ren aurka aurkeztu yakozan;

3. eta Paulo Jerusalem'era ekarri egiala es-

* Garbitasunaz: acerca de la castidad

* Erki: provincia.

karrez (*mesedez*) eskatu eutsoen: bidean ari bizia kendu egioen zelatak* gertaturik.

4. Festo'k, barriz, Paulo Zesarea'n zainduta egoala erantzun eutsen, eta bera be laster araxe joango zala.

5. "Beraz, —esan eban—, zuetariko altsuenak betoz nigaz; ta gizonezko onegan gaiztakeriren bat ba'dadi, salatu begie".

6. Eta arein artean zortzi-amar egun ozta-ozta igarorik, Zesarea'ra jatsi zan: eta biaramonean, auzitegi-jarlekuan jezarririk, Paulo beragana ekarri zedilla agindu eban.

7. Aurkeztu zanean, Jerusalem'dik etorritako judarrak erdian artu eben, Paulo'ren aurka salakuntza asko ta astunak egiñik; baiña ezin egiztu* egikeezan.

8. Paulo'k, barriz, bere alde esan eban: "Ez dot nik ezetan pekaturik egin, ez judarren legearen aurka, ez elizaren aurka, ezta Kaisar'en aurka be".

9. Baiña Festo'k, judarrak atsegindu nairik, Paulo'ri erantzun eta esan eutsan: "Jerusalem'era igo nai dozu, nire aurrean an epaitua izateko?".

10. Ta Paulo'k erantzun eutsan: "Kaisar'en auzitegi-aurrean nago, ta ementxe izan bear naz epaitua: judarrai ez dautset ezetan iraiñik egin, zeuk obeto dakizunez.

11. Eta iraiñik, edo eriotzarako lain danik

* Zelatak: acechanzas.

* Egiztu: probar.

egin ba'dot, ez dot eriotza ukatzen; baiña oneik ezarten daustenetarik ez ba'dago, iñok ezin itzi naike arein eskuetan: Kaiser'egana joten dot”.

12. Orduan Festo'k bere batzarrekoakaz itz eginda, erantzun eutsan: “Kaiser'egana jo dozu? Kaiser'egana joango zara”.

PAULO, AGRIPA ERREGEAREN AURREAN

13. Egun batzuk igarota, Agripa errege ta Berenize Zesarea'ra etorri ziran, Festo'ri agur egitera.

14. Eta an ainbat egun gelditurik, Festo'k erregeari Paulo'ren barri emon eutsan, esanaz: “Festo'k gizon bat itzi eban espetxean.

15. Jerusalem'en izan nintzanean, judarren abadeburuak eta zaarrak etorri yatazan, arentzat eriotza eskatzen eustela.

16. Nik erantzun neutsen: “Erromarrak ez dogu oiturarik iñoren aurka epairik emoteko, salatuak salatzaileak aurrean euki dagizan arte, eta bere buruaren alde egiteko aukera ari (*salatuari*) itzi arte.

17. Beraz, areik bereala onaxe aurkeztu dira, ta biaramonean ni auzitegian jezarrita, gizon au ekarri zedilla agindu neban.

18. Eta salatzaileak aurrean egozala, nik susmatzen neban errurik bat be ez eutsoen ezarri.

19. Bakarrik euren siniskeriaz* ta Paulo'k

* Siniskeri: superstición,

bizi dala iñoan ildako Jesus bati buruz ziran aren aurka ekarrezaan auzigai guztiak.

20. Alako arazoan egitekorik ez nekiala-ta, Jerusalem'era joan nai ete-leukean itandu neutsan, an epaitua izan zedin.

21. Baiña Paulo'k bere auzia Augusto'ren ezaguerara izteko eskatuta, a zainpean artu egiala agindu neban, Kaiser'egana bialdu negian arte”.

22. Orduan, Agripa'k Festo'ri esan eutsan: “Neuk be gizon ori entzun nai nuke”. Ta Festo'k esan eutsan: “Biar entzungo dozu”.

23. Eta biaramonean Agripa ta Berenize ospe aundiz etorri ziran; eta gudalburu ta uriko aundiakaz auzitegian sarturik, Festo'ren aginduz Paulo ekarri eben.

24. Eta Festo'k esan eban: “Agripa Errege ta gugaz emen zagozen guztiok: Ba-dakutsue (*ikusten dozue*) gizon au, judarren erri osoak Jerusalem'en eta emen “onek ez dauala geiago bizi bear” deadarka eskatu daustan au.

25. Nik, barriz, eriotzarako gairik ez dauzat ezer be idoro. Baiña Augusto'gana berorrek jo dauan ezkerro, aregana bialtzea erabagi dot.

26. Izan be, Jaunari (1) heronentzat idazteko ezer garbirik ez dodala-ta, zeuen aurrera ekarri dot, eta batez be zeure aurrera, Agripa errege ori, itaunak eginda gero, zerbait idazteko euki dagidan.

(1) Jaunari: au da, Erroma'ko Agintari nagusiari.

27. Egiten dautsoezan salakuntzak azaltzeke, atxillotuta norbait bialtzeari, ez deritzat bidezko-ta”.

XXVI

PAULO'REN ITZALDIA

1. Orduan, Agripa'k Paulo'ri esan eutsan: “Zeure alde itz egin daikezu”. Beraz, Paulo'k, eskua luzaturik, bere alde egiten asi zan, *esanaz*:

2. “Agripa Errege: judarrak salatzen nabenez guztiatzaz gaur zure aurrean nire (*buruaren*) alde egin bear dodala-ta, nire burua zoriontsutzat artzen dot;

3. batez be judarren artean diran oitura ta auzi guztiak ondo ezagutzen dozuzalako. Beraz, eroapenez entzun nagizula eskatzen dautsut.

4. Nire gaztarotik nire erritarren artean Jerusalem'en izan neban bizikera, judar guztiak ondo dakie:

5. ba-dakie —egia autortu nai ba'dabe— ni asieratik gure legeko alderdirik zuzenenaren arauz bizi izan nintzala, pariseotar izanik.

6. Eta orain auzitegian salatua izan ba'naz, Jaungoikoa'k gure asabai egindako agintza sinisten dodalako da:

7. gure amabi erkiak*, arduraz gau ta egun Jaungoikoa otseindurik, agintza onen ustea dabe.

* Erki: tribu.

Itxaropen au dala-ta, Agripa errege ori!, salatzen nabe judarrak.

8. Zer, ba? Sinistu-eziña da zuen artean Jaungoikoak ildakoa(k) herbiztea?

9. Egia esan, nik Jesus Nazaretarraren aurka gogor be gogor egin bear nebala uste izan neban.

10. Baita egin be Jerusalem'en: abadeburua-kandik eskubidea artuta, zintzo asko espetxeetan sartu nebazan; eta arei bizia kentzen eutscenean, nire baietza emon neutsen.

11. Eta sarritan sinagoga guztietan jazarten nebazala, biraoak esatera beartzen nebazan; eta arein aurka geroago ta geiago asarratzen nintzala, atzerriko urietan be jazarten nebazan.

12. Onetara, abadeburuen eskubide ta aginduz Damasko'ra niñoiala,

13. bidean, errege ori!, eguerdian, goitiko argi bat ikusi neban eguzkiarena baiño biziagoa, ni ta nigaz joiazanek inguratzen.

14. Eta guztiak lur-jota, abots bat entzun neban niri esaten: “Saulo, Saulo, zegaitik jazarten nozu? Gogor yatzu akuilluari ostikoka ekitea”.

15. Ta nik esan neutsan: “Nor zara, ba, Jauna?”. Ta Jaunak esan eustan: “Zuk jazarten nozun Jesus naz Ni.

16. Baiña jagi, ta zure oiñen gainean zutitu zaitez; ikusi dozunaz ta erakutsiko dautsudanaz morroi ta autorle egin zagidazan agertu izan nakizu-ta (*naiatzu-ta*).

17. Onetarakoxe atara zaitut erri onetatik

eta atzerritik, eta orain atzerritar orreikana bialtzen zaitut,

18. begiak edegi dagiezuzan, illunpetik argitara biurtu ta Satanas'en menpetik Jaungoikoagana eroan dagizuzan; onela pekatuen parkamena ta nire sinismenaz zintzoeen zoria artu dagien”.

19. Augaitik, Agripa errege ori, ez neutsan gogor egin zerutiko ikuspenari;

20. bestetara baiño: Damasko'n egozan *judarrai* lenengo, ta gero Jerusalem eta Judea osoan, baita atzerritarrai be, garbai (*damu*) izateko damu-egintza egokiak egiñik, Jaungoikoagana biurtzeko iragarten ekin neutsen.

21. Eta augaitik, ni elizan nintzala, judarrak artu ta il egin nai nenduen.

22. Baiña Jaungoikoaren laguntzaz, gaur arte ba-diraut, txiki ta aundiai egia autortzen, Moises'ek eta Igarleak geroago jazoko zan iragarritakoa baiño beste ezertxorik esateke:

23. Kristo'k eriotza jasan bear izango ebala, ta illen artetik lenen berbiztuko zala, *judarren* erriari ta atzerritarrai argia iragarteko”.

24. Paulo'k bere alde itzok esaten ebazala, Festo'k abots argiz esan eutsan: “Burutik zagoz, Paulo: ikasi aundiak zoratu egin zaitu”.

25. Baiña Paulo'k esan eutsan: “Ez nago ni burutik, Festo bikain ori; egiz ta zentzunez diardut itz egiten.

26. Eta itzok erregeak ezautzen dauz, ta, beraz, zabal-zabal aurrean esaten dautsadaz, guz-

tiok argi dakizala uste dot-eta: onetariko ezertxo be ez dira toki ezkutuan egin-eta.

27. Agripa errege orrek! Igarleak sinisten dozuz? Ba-dakit sinisten dozuzana”.

28. Orduan, Agripa'k Paulo'ri esan eutsan: “Ia-ia kristau biurtu nozu”.

29. Ta Paulo'k esan eutsan: “Jaungoikoak nai dagiala, nik nai dodanez, urrean naiz urrin, zeu bakarrik ez, baita gaur entzuten nabenguztiak be, neu nazan lakoxea biurtu zeitezen, estuntzokaz izan ezik”.

30. *Paulo'k* itzok esan ebazanean, erregea, agintaria, Berenize ta oneikaz jazarrita egozanak, jagi egin ziran;

31. eta andik alde egiñik, alkarregaz jardunean ziarduen, esanaz: “Gizon onek ez dau erioztarako lain danik ezer egin, ezta espetxean egoteko be”.

32. Ta Agripa'k Festo'ri esan eutsan: “Gizon au askatua izan zeitekean, Kaisar'egana jo izan ez ba'leu”.

XXVII

PAULO, ERROMA'RUNTZ ITXASOZ

1. Italia'runtz itxasoz eroateko erabagi zanean, Paulo ta atxilloturik egozan beste batzuk, Augusta-gudasailleko eunburua zan Julio izenkoari emon outsoezan.

2. Eta Adramitena'ko ontzi baten sarturik, itxasoruntz jo genduan, Asia'ko itxasbaterrez zear, Tesalonika'ko Aristarko Mazedonia'ra geugaz etorrela.

3. Biaramonean Sidon'era eldu gintzazan; eta Julio'k, Paulo biotz-beratasunez arturik, lagunakana joan zedilla ta areikandik bear ebana batzeko baimena emon utsan.

4. Eta andik ertenda, Txipre beera joan gintzazan, aizeak aurrez-aurre joten genduzan-eta.

5. Zilizia ta Panfilia'ko itxasoa igarota, Lizia'ko Mira'ra (1) eldu gintzazan.

6. An Italia'ra joian Alejandria'ko ontzi bat aurkiturik, eunburuak bertara aldatu genduzan.

7. Aizea zala-ta, egun askotan astiro joaten gintzazala ta Gido-aurrera nekez eldurik, Kreta beera joan gintzazan, Salmon ondoan.

8. Eta itxasertzetik zear Kai-Ederreta izeneko tokira nekez eldu gintzazan, Lasea uri-ondoan.

9. Bitartean, aldi luzea igaro zan; eta arrezkero itxasbidea gaitza izanik, barau-aldia igaro zan-eta (2), Paulo'k adoretu egiten ebazan.

10. zirautsela: "Gizonok! Ba-dakust itxasbidea neketsua ta kaltegarria izango dogula: zamarrentzat* eta ontziarentzat bakarrik ez, baita geure buruarentzat be".

(1) Vulgata'k Listra dakar.

(2) Barau-aldi au udazkenean izaten zan, Iraileko ilgoran: aldi onetan izaten dira ekaitz gogorrenak.

* Zama: carga.

11. Baiña eunburuak, Paulo'k iñoanari baiño endaizlariari* eta ontziburuari geiago sinisten utsen.

12. Baiña kai a neguterako egokia ez zala-ta, andik itxasoratu egin bear ebela erabagi eben geienak: gutxienez Fenize'ra eldu al ba'zeitekean, bertan negua igaroteko: egoi ta sartzalde aizetara begira dagoan Kandia'ko kai bat da-ta.

EKAITZA BIDEAN

13. Eta ego-aizea zala, euren asmoa bete ebela uste izanik eta aingurak* jasorik, Kreta'ko itxasertzetik joiazan.

14. Baiña laster eurakilon deritzan ipar-aize zakarrak ontzia jo eban;

15. eta ontzia aizeaz eroan izan zanean, eta aizeari eutsi eziñik, ontzia aizeari itzita bertan bera giñoiazan.

16. Klauda izeneko ugarte txiki bateruntz jaurtiak izan gintzazala, ozta-ozta lortu genduan ontzizka gure menpean eukitea.

17. Aren jabe eginda, alegin guztiak egiten ebazan ontzia estutzen; eta are-arteren baten joteko bildurrez, oialak eratsita, onela eroanak joiazan.

18. Biaramonean, ekaitzak gogor jotzen genduzan-eta, ontzia arindu egin eben:

* Endaizlari: piloto.

* Aingura: ancla.

19. eta urrengo egunean ontziko tresnak* be geure eskuz itxasora jaurti genduzan (1):

20. egun askotan eguzkirik eta izarrik ez ziran agiri izan; eta ekaitz aundia gaiñera etorkigula, gaizkabide-uste* osoa galdu genduan.

21. Aldi luzez baraurik egonda, Paulo'k, arein erdian jagirik, esan eban: "Bidezko zeitekean, gizonok, Kreta'tik urten ez ba'gintzazan, nik niñoanez, ta arela neke ta kalteok ez genduzan izango.

22. Baiña orain, adore ona izan dagizuela aolkuz (*kontzejuz*) dirautsuet: ontzia galduarren, zuetariko iñortxo be ez da galduko-ta.

23. Nagokion eta otseintzen dodan Jaungoikoaren Aingerua agertu yat bart-eta,

24. ziraustala: *Ez bildurtu, Paulo: Kaiser'en aurrean aurkeztu bear dozu; ta Jaungoikoak zuzgar doazan guztien bizitzak emon dautsuz.*

25. Beraz, gizonok, adore ona izan egizue: guztia esan yatanez jazoko dala Jaungoikoagandik uste dot-eta.

26. Baiña ugarte batera eldu bear dogu".

27. Eta amalaugarren gauan Adriatiko itxasoz zear giñoiazala, gauerdian itxasgizonak legorra urrean zala somatu eben.

(1) Vulgata'k: "euren eskuz jaurti ebezan.

* Tresnak: aparejos, pertrechos.

* Gaizkabide-uste: esperanza de salvación.

* Berun: sonda.

28. Eta beruna* barrenera botata, ogei besakada* zenbatu ebezan; eta apur bat aruntzago beruna barrero botata, amabost.

29. Aitzeren bat jo egien bildurrez, ontziaren atzekaldetik lau aingura* botata, eguna etorri zedila nai eben.

30. Orduan itxasgizonak, ontzitik iges egin nairik, ontzizka itxasora jaurtiten asi ziran, aurre-aldetik aingurak jaurtiteko aitzakiz.

31. Baiña Paulo'k eunburuari ta gudariai esan eutsen: "Gizon oneik ontzian gelditu ez ba' daitez, zuek ezin gaizkatu (*salbau*) zaitekeze".

32. Orduan, gudariak orakiak* ebagi ebezan, eta ontzia galtzen itzi eben.

33. Eguna agertzen asi izan zanean, zerbait jan egiela erregutzen eutsen Paulo'k guztiai, esanaz: "Amalaugarren eguna da gaurkoa baraurik eta ezer jateke zagozena.

34. Beraz, jan egizue, arren, zuen osasunerako: zuetariko iñori buruko ule bat be ez yako galduko-ta".

35. Au esanda, ogia artu ta Jaungoikoari guztien aurrean eskerrak egiñik, zatitu eban eta jaten asi zan.

36. Orduan, besteak be adoretu egin ziran, eta guztiak jan eben.

* Berun: sonda.

* Besakada: braza.

* Aingura: ancora, ancla.

* Orakiak: amarras.

37. Eta ontziko guztiak berreun eta irurogei ta amasei gintzazan.

38. Janariz asetu ondoren, ontzia arintzen eben, garia itxasora jaurtirik.

ONTZIA, ONDATUTA

39. Egundu zanean, ez eben lurralde a eza-guten: itxasbazter bat bakarrik ekusen (*ikusten eben*) bere ondartzaz, ta, egin al ba'lebe, ontzia araxe jaurtitea erabagi eben.

40. Eta aingurak jasorik, itxasoak eroaten ebazan; eta endaitza* be askaturik eta oial nagusia aizetara jasorik, ondartzara joiazan.

41. Baiña mutur baten jota, ontzia ondatu eben; eta aurrekaldea josita geldirik gelditu zan; atzekaldea, barriz, uñen (*olatu*) indarrez zabaltzen joian.

42. Orduan, gudarien asmoa atxillotuak ilteta zan, iñok igerian iges egin ez egian.

43. Baiña eunburuak, Paulo gaizkatu (*salbau*) nairik, debekatu egin eutsen; eta igerian ekienak uretara lenen zapart egin eta legorrera joan zeitezela agindu eban.

43. Besteak, barriz, batzuek oletan eta beste batzuek ontziaren ondakiñetan, legorrera urtea ziran.

* Endaitz: timón.

XXVIII

MELITA UGARTEAN

1. Arrisku aretatik iges egin ondoren, ugarte a Melita zala jakin genduan.

2. Eta bertakoak abegi ona egin euskuen; sugar aundia egiñik, guztiok berotzen genduezan, gaiñeko euria ta otzagaitik.

3. Orduan Paulo'k, abar igar batzuk batu ta sutara jaurti ebazan; eta larrasuge bat, berotik iges egiñik, eskutik oratu eutsan.

4. Sugea aren eskutik dingilizka angoak ikusi ebenean, alkarriz zirautsoen: "Benetan gizon au gizon iltzaillea da, ta itxasotik igesiarren, Goiko asarreak ez dau (*dautso*) biziten izten".

5. Arek, barriz, suga sutan astindurik, ez eban okerrik izan.

6. Baiña areik, *Paulo* aunditu ta bat-batean ilda jausiko zala uste eben; eta luzaro begira egonda, ezer kaltegarrik ez etorkiola ikusirik, eritzia aldatu eben, eta a Jaungoiko zala iñoen.

7. Publio izeneko ugarteko nagusiak solo batzuk bazterralde areitan eukazan; eta onek iru egunez bere etxean maiteki artu genduzan.

8. Publio'ren aita, barriz, sukarrez* ta sabelerengoz* ogean egoan. Paulo a *ikustera* sartu zan; eta otoi egiñik eta aren gaiñean eskuak ezarririk, osatu egin eban.

* Sukar: fiebre.

* Sabelerengo: disentería.

9. Arrezkero, ugarteko geiso guztiak be aregana etozan, eta osatu egiten ziran.

10. Areik be ainbat bezuzaz* onartu genduezan; eta itxasoratu gintzazanean, bear genduan guztia emon euskuen.

ERROMA'RA

11. Eta iru illebeteren buruan, Alejandria'ko ontzi baten sartu gintzazan: negutea ugartean egin eban, eta Kastor eta Polux'en ezaugarria eroian.

12. Sirakusa'ra elduta, an iru egun gelditu gintzazan.

13. Andik, legor-ondotik zear, Regio'ra etorri gintzazan; eta biaramonean Ego-aizea sorturik, bigarren egunean Puzol'era eldu gintzazan.

14. An *Kristo'gan* anaiak aurkiturik, areikaz zazpi egun egoteko eskatu euskuen. Eia bereala, Erroma'ra etorri gintzazan.

15. Eta uri aretako anaiak gure etorrera jakin ebenean, bidera urten yakuzan Apio-Enparantza ta Iru Ardanetxeta'ragiño. Paulo'k areik ikusi ebazanean, Jaungoikoari eskerrak egin eutsazan, eta adore aundia artu eban.

ERROMA'N

16. Erroma'ra eldu gintzazanean, (eunbu ruak torreko nagusiari atxillotuak emon eutsazan) (1); baiña Paulo'ri, gudari bat zaintzaille-

(1) Kaku-bafrukoa ez dakar Vulgata'k.

* Bezuzaz: obsequio, regalo.

tzat jarririk, etxe baten egoteko baimena emon eutsan.

17. Iru egun ondoren, Paulo'k judarren nagusiai dei egin eutsen: eta batu ziranean, esan eutsen: "Anaiok! Erriaren eta asaben ekanduen aurka nik ezertxo be egiteke, Jerusalem'en atxillotua ta erromarren eskuetan itzia izan nintzan.

18. Oneik (*erromarrak*), aztertu nendueanean, askatu nai izan nenduen, eriotzarako errurik nigan ez zalako.

19. Baiña judarrak nire aurka jarririk, Kaisar'egana jo bearrez aurkitu nintzan; ez, orraitioño, nire erria zerbaitez salatu dagidan.

20. Auxegaitik dei egin dautsuet, bada: zeuek ikusi zagiedazan eta zeuekaz itz egin dagidan; Israel'en itxaropenagaitik (1) nago inguratuturik katai oneaz-ta".

21. Orduan, areik esan eutsoen: "Guk ez dogu Judea'tik zutzaz idazkirik artu, ta etorri diran anaietariko batek be ez dausku zutzaz ezer txarrik salatu, ez esan.

22. Orraitioño, zure eritzia zeugandik entzun nai dogu: ba-dakigu alderdi ori toki guztietan ukatzen dabena-ta".

(1) Itxaropenagaitik: Mesias'gaitik.

23. Eta ari eguna izentaturik, aregana ostatura ainbat etorri ziran; eta berak goizetik arratsalderarte Jaungoikoaren erreiñua irakatsi ta aurtortzen eutsen, Moises'en legeak eta Igarleak Jesus'i buruz iragarten dabena azaldurik.

24. Batzuek sinisten eben; baiña beste batzuek ez.

25. Eta alkarren artean batasunik ez ebela-ta, alde egiten asi ziran, Paulo'k zirautsela: "Espiritu Santuak gure asabai Isaias igarlearen bidez ederto itz egin eutsen,

26. esanaz: *Zoaz erri orregana ta esan egiozu: Zuen entzumenez entzungo dozue, ta ez dozue ulertuko; ta begiz begiratuarren, ez dozue ikusiko:*

27. *erri onen biotza gogortu egin da-ta; bellarri gorrak eta begi itxiak daukaz, begiakaz ikusi ez dagien, entzumenez entzun ez dagien eta biotzaz ulertu ez dagien, Nigana biurtu ez daitezana, eta osasuna emon ez dagiedan bildurrez. (Is. 6, 9-10).*

28. Beraz, ekizue Jaungoikoaren osasun au atzerritarrai bialdu izan yakena; ta areik onartu egingo dabe".

29. Ta au esan ebanean, judarrak alde egin eben, euren artean eztabaida gogorra ebela.

30. Eta Paulo'k urte bi egin ebazan akuratutako* etxean; eta etorten yakozan guztiai abegi ona egiten eutsen,

31. Jaungoikoaren erreiñua iragarten, eta Jesu-Kristo Jaunari dagokiona eragozpide бага zabal-zabal irakasten eutsela.

* Akuratutako: alquilada.

BILLABIDEA

AZALBURUEN BILLABIDEA

	<u>Orr.</u>
I.—Sarrera. — Jesu-Kristo'ren Zerura Igokun- dea. — Matias aukeratzen dabe	9
II.—Espiritu Santuaren etorrera. — Pedro'ren itzaldia. — Itzaldiaren ondorenak	12
III.—Pedro'k erren bat osatzen dau. — Pedro Deunaren itzaldia	18
IV.—Pedro ta Jon batzartegian. — Fedodunen eskar-otoitza. — Fededunen batasuna	21
V.—Ananias ta Safira. — Eliza, geituz. — Apostoluak barriro be ezetsiak. — Ga- maliel'en aolkua	25
VI.—Eteban. Zazpi aukeratuak. — Esteban langille zintzoa	30
VII.—Eteban'en itzaldia. — Esteban'en eriotza	32
VIII.—Saulo Elizaren aurka. — Felipe Sama- ria'n. — Pedro ta Jon Samaria'n. — Fe- lipe'k Etiopia'n bateatzen dau	39
IX.—Saulo'ren onbideratzea. — Saulo'ren le- nengo egikizunak. — Pedro Lida'n eta Jope'n	44
X.—Aingerua agertzen yako Kornelio eunbu- ruari. — Pedro'k Jope'n ikusi ebana. — Pedro Kornelio'renean. — Pedro'ren itzal- dia. — Espiritu Deuna jatsiten yake	49

XI.—Pedro Jerusalem'era biurtzen da. — Antio- kia'ko Eliza	55
XII.—Elizaren aurka bigarren jazarpena Jerusa- lem'en. — Erodes'en amaia	58
XIII.—Eliza atzerritarren artean: Bernabe ta Pau- lo atzerritarrakana doaz. — Paulo Antio- kia'n	61
XIV.—Ikonio'n eta Listra'n. — Barriri be An- tiokia'ra	67
XV.—Erdainkuntza zala-ta sortu zan eztabai- da. — Elizaren lenengo batzarra. — Ba- tzarraren erabagia. — Bialduak Antio- kia'n. — Paulo'ren bigarren joanaldia ...	70
XVI.—Paulo, Troade'ra doa, Timoteo lagun dau- ala. — Mazedonia'n: Lidia. — Neskame aztia	76
XVII.—Paulo, Tesalonika'n. — Paulo, Berea'n. Atenas'en	80
XVIII.—Paulo, Korinto'n. — Barriri Antiokia'n. Alejandria'ko Apolo, Efeso'n	85
XIX.—Paulo, Efeso'n. — Judar araalariak. — Efeso'ko zalaparta	89
XX.—Paulo, Troade'n. — Paulo, Mileto'n	94
XXI.—Paulo, Jerusalem'eruntz. — Jakob'enean. Paulo atxillotuta	98
XXII.—Paulo'ren itzaldia	103
XXIII.—Paulo batzar-aurrean. — Judar batzuk Paulo'ren aurka. — Zesarea'n	107
XXIV.—Paulo, Felix'en aurrean. — Epaia lu- zatu	111

XXV.—Paulo'k, Kaisar'egana joten dau. — Pau- lo, Agripa erregearen aurrean	114
XXVI.—Paulo'ren itzaldia	118
XXVII.—Paulo, Erroma'runtz itxasoz. — Ekaitza bidean. — Ontzia ondatuta	121
XXVIII.—Melita ugarteian. — Erroma'ra. — Erro- ma'n	127

1961'gko.
Orrillean
amaitu zan
«Gráficas Izarra»
irarkolan
DONOSTIA

EGILLEAREN BESTE ZERBAIT

ORBELAK

(1958'garren urtean argitaratutako olerkiak: Iza-dikoak, Maitezkoak eta Biozkadak). 20 peseta.

BITARGI

(1960'garren urtean argitaratutako olerkiak). 25 peseta.

JESU-KRISTO GURE JAUNAREN BARRI ONA

(Ebanjelioa). — Ale merkea: 15 peseta. — Ale dotorea: 25 peseta.

ARGITARATZEKO ASMOTAN

ITUN BARRIA (osorik).

UDAZKEN

(Olerki eginbarriak).

EUSKALERRIA

(Itz-lauz). — Abizenen oifnetxeak; aitorsemeta-sun-agiriak (pruebas de hidalguía), non eta noiz; abizenen esanai edo biurpena; abizen bakoitzaren ikurdi edo mazmarroa (escudo de armas)... Amar milla abizen inguru.

IÑAZIO DEUNAREN GOGO-JARDUNAK (Ejertzioak)